

Nyugat-magyarországi Egyetem
Geoinformatikai Kar

Máriabesnyői Nagyboldogasszony Bazilika kulturális örökség- és műemlékvédelme

SZAKDOLGOZAT

Konzulens:

Mizseiné Dr. Nyiri Judit
egyetemi docens

Hidvéginé Dr. Erdélyi Erika
mester tanár

Külső konzulens:

Dr. Gombás Katalin erdőmérnök

Készítette:

Várhegyi Franciska
Levelező tagozat

Igazgatásszervező szak,
Ingatlan-nyilvántartási szakirány

Székesfehérvár

2014

NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM GEOINFORMATIKAI KAR
8000 Székesfehérvár, Pirosalma u. 1-3. ☎ 8002 Székesfehérvár, Pf. 52.
Email: dh@geo.info.hu ☎ +36 22 516 522 Fax: +36 22 516 521 http://www.geo.info.hu

FÖLDRENDEZŐI TANSZÉK

Levelező Tagozat
Igazgatás szervező szak
Szakdolgozat száma: 275/2013

VÁRHEGYI FRANCISKA
szakdolgozati feladata

A szakdolgozat címe: Máriabesnyői Nagyboldogasszony Bazilika kulturális örökség- és műemlékvédelme

A feladat leírása:

1. Mutassa be a kulturális örökség- és a műemlékvédelemre vonatkozó jogi szabályozást és intézményi rendszert.
2. Ismertesse a műemlékek ingatlan- nyilvántartási vonatkozásait.
3. Milyen változás figyelhető meg a Máriabesnyői Nagyboldogasszony Bazilika tulajdon és birtokváltozásaiban?
4. Miként működteti és fejleszti turisztikai kínálatát a kiválasztott bazilika az Európai Unió pályázati lehetőségek keretein belül?
5. Összegezze munkája tapasztalatait.

Beadandó munkarészek:

- Dokumentumok
- Térképek
- Fényképek
- Diagrammok, táblázatok

Konzulensek: Hidvéginé Dr. Erdélyi Erika mestertanár
Mízseiné Dr. Nyíri Judit egyetemi docens
Külső konzulens: Dr. Gombás Katalin erdőmérnök

A szakdolgozat beadási határideje: 2014. május 26.

Székesfehérvár, 2013. október 18.

Dr. Erdélyi Erika
tanszékvezető

Dr. Mélykúti Gábor
dékán

NYILATKOZAT

Alulírott **Várhegyi Franciska** (neptun kód: XXXXXXXXXX) jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy a **Máriabesnyői Nagyboldogasszony Bazilika kulturális örökség- és műemlékvédelme** című

szakdolgozat

(a továbbiakban: dolgozat) **önálló munkám**, a dolgozat készítése során betartottam a *szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv.* szabályait, valamint az egyetem által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében¹.

Kijelentem továbbá, hogy a dolgozat készítése során az önálló munka kitétel tekintetében a konzulenszt illetve a feladatot kiadó oktatót **nem tévesztettem meg**.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot **nem magam készítettem**, vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Nyugat-Magyarországi Egyetem **megtagadja a dolgozat befogadását és ellenem fegyelmi eljárást indíthat**.

A dolgozat befogadásának megtagadása és a fegyelmi eljárás indítása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Székesfehérvár, 2014. május 08.

Hallgató

¹ 1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1) A mű részletét - az átvett mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven - a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

36. § (1) Nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára - a cél által indokolt terjedelemben - szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást - a szerző nevével együtt - fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
1. A kulturális örökség és a műemlékekre vonatkozó jogi szabályozás és intézményi rendszer.....	5
1.1. A kulturális örökség és a műemlékvédelem kialakulása	5
1.2. Az első magyar műemlékvédelmi törvény megszületése	7
1.3. Műemlékvédelem a II. világháború után	10
1.4. A rendszerváltozást követő szabályozás	13
1.5. A jelenlegi jogi szabályozás.....	15
1.5.1. A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény.....	16
1.5.2. A kulturális örökségvédelem tárgykörében alkotott további jogszabályok.	24
1.5.3. A kulturális örökség védelmét érintő egyéb jogszabályok	28
1.6. A kulturális örökség elemeit védő szervek és hatáskörük	29
1.6.1. A kultúráért felelős miniszter (emberi erőforrások minisztere) és a régészeti örökség és a műemléki érték védelméért felelős miniszter (belügyminiszter).....	29
1.6.2. Belügyminisztérium, Területrendezési, Építésügyi és Örökségvédelmi Helyettes Államtitkárság	30
1.6.3. Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ.....	31
1.6.4. Lechner Lajos Tudásközpont Területi, Építésügyi, Örökségvédelmi és Informatikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	33
1.6.5. Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság	34
1.6.6. Hatóságok	34

1.6.7.	Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ	37
1.6.8.	A helyi önkormányzatok építésügyi feladatai	38
2.	A műemlékek ingatlan-nyilvántartási vonatkozásai	40
2.1.	A műemlékekre vonatkozó tulajdonjog szerzése.....	43
3.	A Máriabesnyői Nagyboldogasszony Bazilika tulajdon és birtokváltásai.....	45
3.1.	Máriabesnyő.....	46
3.2.	A kegyhely története	49
3.4.	A Grassalkovich birodalom szétesése.....	53
4.	A Máriabesnyői Bazilika turisztikai kínálatának működtetése és fejlesztése	58
4.1.	A Grassalkovich-filagória	59
4.2.	Mária múzeum	60
4.3.	Mária út.....	61
4.4.	Mater Salvatoris Lelkigyakorlatos ház és Konferencia központ	63
4.5.	Borosvince	64
5.	Összegzés.....	65
	Irodalomjegyzék	67
	Felhasznált jogszabályok	69
	Mellékletek	72

BEVEZETÉS

Szakedolgozatom témájának kiválasztásakor két szempont vezérelt, egyrészt olyan témát kerestem, ami kötődik az ingatlan-nyilvántartáshoz, másrészt pedig, ami valamilyen módon kapcsolódik a magyar történelemhez. A műemlékvédelemben mindkét feltétel megjelenik. Egy többszáz éve emelt épületbe lépve az embert megérinti a régi korok világa, megfoghatatlan kapcsolat alakul ki a régmúlt idővel, mintha néhány percre visszacsöppennénk a hajdani világba. Ezek az épületek láthatatlan összekötő hídként állnak elődeink és a későbbi nemzedékek között.

Egy ilyen épületet látva számos kérdés fogalmazódik meg bennem: vajon ki építette azt és milyen célból épült? Nem minden régi épület műemlék, de vajon melyik épület válik műemlékké, és kinek a döntése alapján kaphatja meg ezt a megkülönböztető megjelölést. Hogyan vigyáztak rá a megelőző évszázadokban, és mit tehetünk, hogyan vigyázhatunk rá mi a mai kor emberei? Mi a kötelességünk, és mi az, amit valóban meg is teszünk azért, hogy értékeinket átadhassuk az utókornak, és ezekhez a feladatokhoz milyen jogszabályok és szervezetek állnak rendelkezésünkre? A szakedolgozatom elkészítésekor ezekre a kérdésekre keresem a válaszokat.

Hazánkban az ingatlan-nyilvántartás tartalmazza az országunkban található ingatlanok adatait, ezen ingatlanokhoz kapcsolódó jogokat és jogi szempontból jelentős tényeket. A műemlék ingatlanokkal kapcsolatosan is fontos ez a nyilvántartás, hiszen számos információt megtudhatunk belőle egy-egy ilyen ingatlanról. Dolgozatom egyik célja a műemlékvédelem és az ingatlan-nyilvántartás kapcsolatának vázolása.

Gödöllő városában számos műemlék található. A műemlékvédelem bemutatásához gödöllői lakosként kézenfekvő lett volna a Gödöllői Királyi Kastélyt választanom, ám választásom mégis egy másik Grassalkovic I. Antal nevéhez fűződő épületre, a Máriabesnyőn található Nagyboldogasszony Bazilikára esett. A hazai műemlékek jelentős részét az egyházi épületek teszik ki mivel „a középkortól a klasszicizmusig az egyházi műemlékek képviselték a legmagasabb művészeti szintet, így építészettörténeti

jelentőségük is kiemelkedő.”¹ A történelem folyamán az egyház, és természetesen jelentős egyházi személyek hatalmas anyagi és szellemi értéket áldoztak a műemléki értékeink megépítéséért, fenntartásáért és fennmaradásáért.

A mai világban fontos feladatunk, hogy a ránk bízott emlékeket megvédjük, és a műemlékeket a mai történetünkbe, tehát az életbe beillesszük. Nemzetünk érdeke, hogy a múltból maradt kincseket bemutassuk a világnak, az országunkba látogató turistáknak, hiszen az idegenforgalomnak a műemlékekkel való összekapcsolása számos lehetőséget tartogat nemcsak az adott település, hanem az egész ország számára is. A Máriabesnyői Nagyboldogasszony Bazilika példáján keresztül mutatom be a műemlékek védelmét, és a jelen korban történő hasznosítását.

¹ Dercsényi Dezső: Mai magyar műemlékvédelem (Magvető Kiadó, Budapest 1980. 165.p)

1. A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÉS A MŰEMLÉKEKRE VONATKOZÓ JOGI SZABÁLYOZÁS ÉS INTÉZMÉNYI RENDSZER

A kulturális örökség körébe tartozó, kiemelkedő értékű, pótolhatatlan javak megóvásának gondolata már több száz évvel ezelőtt megjelent. Az emberek életében mindig is fontos volt a múlt és a hagyományokhoz való kötődés, fokozatosan ébredtek rá arra, hogy az őket körülvevő építményeket és azok közeli, majd szélesebb környezetét megóvják. A műemlékvédelem eszméje Európában fogalmazódott meg elsőként, majd terjedt el az egész világon. A kulturális örökségre vonatkozó jogi szabályozás a II. világháború pusztításainak következtében az 1950-es évektől erősödött fel Európa szerte. A műemlékvédelemmel foglalkozó jogi szabályozás és szervezetrendszer bemutatásához hozzá tartozik a kulturális örökség védelmének létrejötte, történetisége, ezért a következőkben ezt ismertetem.

1.1. A kulturális örökség és a műemlékvédelem kialakulása

Ahhoz, hogy a műemlékvédelem kialakulásának gyökereit meglegljük, egészen az ókorig kell visszatekintenünk, ugyanis az épített örökség védelmének nyomait felfedezhetjük már az ókorban, jóval a műemlékvédelem megszületése előtt. Ezt bizonyítják az ókori görög emléktárgyakban fennmaradt olyan jelek, melyek arra utalnak, hogy építési koránál későbbi időpontban megóvást célzó kiegészítések történtek egyes épületeken. „Az antik Rómában Pliniusnál olvashatunk tudatos helyreállító tevékenységről.”² Igaz, hogy ekkor még az intézkedések nagy része az épületek anyagi értékének megtartását képviselte, de észrevehetők olyan törekvések is, melyek az emlékszerű funkció megóvására irányultak. Erre következtethetünk Nagy Theodosius i.sz. 389-ben kiadott rendeletéből, amely még az építészeti környezetet is figyelembe veszi.

A középkor folyamán legtöbbet az olasz reneszánsz idejében foglalkoztak az antik építészeti emlékek megóvásának szükségességével. II. Pius Pápa 1462-ben bullát adott ki az ókori emlékek védelméről, mellyel megindította a pápai bullák és tevékenységek

² Dr. Császár László szerk.: A műemlékvédelem Magyarországon (Képzőművészeti Kiadó, Budapest 1983. 7.p)

folyamatát. A szervezett műemlékvédelem csak a romantika időszakában alakult ki, mivel a nemzeti öntudatra való ébredésnek az egyik alapköve a múlt fontossága, aminek részét képezik az elmúlt korok épületei is.

A magyar történelemben Szent László királyunk törvénykönyvében találhatunk intézkedéseket a háborúban elpusztult, valamint a romba dőlt templomokról: „A háboru időkben elpusztult vagy leégett templomokat építsék fel a hivek a király parancsolatjából; kelyheket és öltöző ruhákat a király költségén vegyenek; könyvekről gondoskodják a püspök.”³ „A régiség miá romba dült templomokat épitse meg a püspök.”⁴

A felszínen található római kori romokról Mátyás király korából vannak leírásaink. Ő volt az első uralkodó, aki felismerte a hajdani Colonia Claudia Savaria antik köemlékeinek jelentőségét. A római faragott kőtöredékeket összegyűjtette és úgy falaztatta be a várba, hogy mind a kövek, mind az azokon a található latin szöveg látható legyen. Évszázadokkal később Szily János Szombathely püspöke palotájának építésekor az előkerült faragott köveket összeszedette, és 1784-ben a palota földszinti Sala Terrena-ban kiállította. Hazánkban ez a szombathelyi „régiség múzeum” volt az első nyilvános múzeum és csak 1802-nen alapították meg a Magyar Nemzeti Múzeumot. A püspököt nagyon érdekelte Szombathely története is, ezért megbízta Schoennis Istvánt, a pesti egyetem régészprofesszorát, hogy írja meg Savaria történetét a legrégebbi időktől kezdve. A professzor az 1791-ben publikált kötetben 21 rézmetszetes táblán mutatta be a legértékesebb faragványokat, továbbá az ő nevéhez fűződnek a legkorábbi szisztematikus ásatások is, melyeket Óbudán végeztek.⁵

A műemlékek megóvásáért küzdő szervezetek Európa fejlettebb államaiban a XIX. század elején alakultak meg, a hatósági szabályozás csak ez után jöhetett létre. Hazánkban az 1840-es években kezdtek kibontakozni azok a mozgalmak, melyek a műemlékek védelmére is kiterjesztették tevékenységüket.

³ Szent László Király Dekrétoimainak Első könyve 7. Fejezet a háboru időkben elpusztult templomok felépítéséről <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=321>

⁴ Szent László Király Dekrétoimainak Első könyve 8. Fejezet a régiség miá romba dült templomokról <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=321>

⁵ H. Simon Katalin: Sala Terrana Múzeum és Kincstár (Martinus Kiadó Szombathely 2000 http://www.martinuskiado.hu/misc/products/189-a_szombathelyi_egyhazmegye_kincsei_-_sala_terrena_muzeum_es_kincstar.pdf

1.2. Az első magyar műemlékvédelmi törvény megszületése

Az első magyar műemlékvédelmi törvény megszületését nagy fontosságú és meghatározó események előzték meg, ezért ez a jogszabály korszakhatárként is megjelölhető. Az első lépést az 1841-ben megalakult Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Társasága jelentette. Megalakulásuk célja a legújabb tudományos vívmányok terjesztése, valamint a szakmai alkotó jellegű eszmecsere volt. Két gyűlést tartottak évente, az egyiket Pesten, a másikat pedig valamelyik vidéki városban, így lehetőségük adódott az ország alaposabb megismerésére is. Tevékenységük később kibővült az archeológia, a művészettörténet, valamint a szociológia területeivel, a társadalom részéről pedig egyre nagyobb érdeklődés és támogatás övezte. A társaság 1846-ban Kassán tartott közgyűlésén foglalmazódott meg először a magyar műemlékek megóvásának szükségessége. Ekkor hangzott el Henszlmann Imre, a magyar művészettörténet atyjaként számon tartott orvos előadása a kassai Szent Erzsébet-székesegyház építéstörténetéről és művészeti értékeiről.⁶ Az Ő munkássága nyomán foglalmazódott meg, hogy amíg az Országgyűlés nem alkot törvényt a pusztuló műemlékek védelméről, addig az akadémikusok kísérik figyelemmel e témát. 1847-ben előterjesztést készítettek a Magyar Tudományos Akadémia (továbbiakban: MTA) számára, amely a hazánkban található műemlékek összeírását célozta. Ezt követően az MTA Történettudományi Osztálya határozatot hozott, melyben minden állampolgárt felkérték arra, hogy a XVIII. századot megelőzően készült emlékeket jelentsék be, valamint felszólították a tulajdonosokat, hogy tartsák fenn és óvják a saját emlékeiket. A határozat sikerességén felbuzdulva rendeletek, valamint törvény megalkotását kezdeményezték az Országgyűlésben. Ekkor már ugyanis felmerült az a kérdés, hogy „... miképp lehetne az országban még meglévő magyar és egyéb emlékeket, melyek a nemzet történeti életével oly szoros viszonyban vannak, részint megtartani, részint a romlásnak indultakat kijavítani: úgy szintén a föld gyomrából felfedezett régiségeket a hazáévá s nemzetévé tenni?”⁷ Az 1848-as forradalom viharai azonban megszakították ezt a kezdeményezési lendületet.

⁶ http://oroksefigyelo.blog.hu/2013/07/03/a_magyar_muemlekvedelem_hoskorszakarol

⁷ Bardoly István-Harris Andrea szerk.: A mai magyar műemlékvédelem korszakai (Országos Műemlékvédelmi Hivatal, Budapest, 1996. 29.p.)

Arra azonban, hogy mennyire fontos kérdés volt a régi korok emlékeinek megőrzése bizonyítékkal szolgál Kossuth Lajosnak az Országos Honvédelmi Bizottmány elnökének az 1848. november 30-án kiadott rendelete „a sáncolási munkák közben ...itt-ott találandó régiségekre és tárgyakra ... azokat a lelhely és mélység pontos feljegyzésével foglalják le a múzeum számára és az academia titoknokának tegyenek róla jelentést. Említésre méltó az indoklás is: a tudományt harcok közt sem szabad felejtünk, sőt azt ápolni mindenkor kötelességünk.”⁸

A szabadságharc bukása után 1850-ben megalakult császári és királyi műemléki szervezet (K.u.K. Central-Comission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale) hatásköre a birodalom egészére, így Magyarországra is kiterjedt. Hazánk területén kinevezett konzervátorok látták el a műemlékvédelem felügyeletét.

1858-ban alakult meg az MTA Archeológiai Bizottmánya, feladatul kapva a különböző emlékek felkutatását és védelmét. Tevékenysége a tudományos feldolgozásra és ismertetésre szorítkozott, mivel ekkor még hatósági jogkörrel nem rendelkezett. A publikálási tevékenysége eredményeként született meg többek között az Archeológiai Közlemények című kiadvány, melyet kezdetben Ipolyi Arnold, majd Rómer Flóris később pedig Henszlmann Imre szerkesztett, így a korai műemlékvédelem nagy triászának mindegyik tagja rajta hagyta a kéznyomát.

A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók 1866 júniusában tartott rimaszombati ülésén törvényjavaslatot készítettek a műemlékek fenntartásáról, biztosításáról és kisajátításáról, melyet a kultuszminiszter útján, az Akadémia támogatásával terjesztettek az Országgyűlés elé. A közvélemény nyomásának is köszönhetően 1866. november 8-án a király a magyar műemlékekre vonatkozó jogköröket kivonta a Central-Commission hatásköréből és az MTA Archeológiai Bizottmányára bízta.

1872-ben került sor a Magyarországi Műemlékek Ideiglenes Bizottságának felállítására, mely szerv létrehozása után az Archeológiai Bizottság feladata jelentősen leszűkült és a továbbiakban a tudományos ismeretterjesztésben vállalt szerepet. A vallás és közoktatásügyi miniszter rendeletével létrehozott Ideiglenes Bizottság feladata az ingatlan műemlékek lajstromozása, osztályozása és fenntartása - hatásköre csak az épített emlékekre terjedt ki-, de mindezek mellett a hozzá érkezett megkeresések alapján

⁸ Dercsényi Dezső: Mai magyar műemlékvédelem (Magvető Kiadó, Budapest 1980. 11.p)

tanácsot adott a műemlékek fenntartására, rekonstruálására vonatkozóan is. Legkiemelkedőbb feladata egy műemlékvédelmi törvény előkészítése volt. A Bizottságot Szalay Ágoston vezette, előadója Henszlmann Imre, építésze Schulek Frigyes lett, és több szakismerettel rendelkező munkatársa is volt, pl: Ipolyi Arnold, Rómer Flóris és Steindl Imre személyében. A magyarországi műemlékek helyzetét az Ideiglenes Bizottság 1880-ban, a műemléki törvénynek az Országgyűlés elé terjesztésével egy időben, nagyszabású kiállításon mutatta be a nagyközönségnek.

Az első magyar műemlékvédelmi törvényt az Országgyűlés *1881-ben a XXXIX. törvénycikkben* fogadta el. A törvény négy fejezetben foglalta össze a műemlékvédelemre vonatkozó szabályokat.

Az első fejezet: „a műemlékekről és azok gondozásáról”, a második fejezet: „a műemlékek fenntartása céljából szükséges kisajátításról”, a harmadik fejezet: „a büntető határozatokról”, a negyedik fejezet pedig: „a Műemlékek Országos Bizottságáról” tartalmaz rendelkezéseket.

A műemlékeket a törvény védelem alá helyezi, melynek felügyeletét a vallás- és közoktatásügyi miniszter feladatai közé sorolta.

A törvény a műemlék fogalmát általános jelleggel definiálta: „Műemlék elnevezés alatt értetik a földben vagy a földszínén lévő minden olyan építmény és tartozéka, mely történeti- vagy művészeti emlék becsével bír.”⁹

A törvény a maga korában haladó jellegű szabályozási koncepciót tartalmazott, de a jogszabály gyakorlati megvalósítása nem érvényesült kellő eredménnyel, mivel az alapján csak csekély számú műemléket nyilvánítottak védetté. A törvény nyomán két alapkérdés merült fel: „miként lehet a magántulajdon -melyet ekkor szentnek tekintettek- érdekeit összhangba hozni a közérdekkel, tehát a műemlékek fenntartásával, valamint hogyan lehet megfelelő fedezetet biztosítani a műemlékek helyreállítására. ...Ha a műemlék tulajdonosa nem tudja, vagy nem akarja a birtokában lévő épületet fenntartani, az illetékes miniszter vagy elrendeli az építmény kisajátítását, vagy engedélyezi lebontását. A kisajátítás és a műemléki helyreállítás költségeit e célokra képzett alapból kell fedezni.”¹⁰

A jogszabály azonban csak lehetőséget adott a műemlékek oltalmazására, de annak

⁹ 1881.évi XXXIX. törvénycikk a műemlékek fenntartásáról 1.§

¹⁰ Dercsényi Dezső: Mai magyar műemlékvédelem (Magvető Kiadó, Budapest 1980. 13.p)

anyagi hátterét nem tudta biztosítani, mivel az erre a célra létesített alapon nagyon kevés fedezet állt rendelkezésre.

A műemlékek fenntartására három lehetséges megoldás kínálkozott: a tulajdonos önként vállalta a fenntartás költségeit, a fenntartást csak állami támogatással vállalta, vagy a fenntartást nem vállalta. A műemlékek megmentésére rendelkezésre állt ugyan a kisajátítás intézménye, de ezt anyagi lehetőség hiányában nem tudták alkalmazni, és az épületet inkább törölték a fenntartandó műemlékek listájáról.

Sajnos anyagi lehetőség híján nem nyilvánítottak műemlékké mást, csak néhány állami tulajdonban lévő épületet, így történhetett, hogy 1881 és 1949 között mindössze 48 műemlék került védelem alá.

A törvény IV. fejezete alapján alakulhatott meg a Műemlékek Országos Bizottsága (továbbiakban: MOB), mely a műemlékvédelem hosszú évtizedeken át működő hivatalos szerve volt.

1.3. Műemlékvédelem a II. világháború után

A II. világháborút követő években a műemlékügy irányítását alapvetően megváltoztató intézkedések történtek. 1949. november 16-án hirdették ki a múzeumokról és műemlékekről szóló *1949. évi 13. számú törvényerejű rendeletet*, mely hatályon kívül helyezte az 1881. évi XXXIX. törvénycikket. Az új törvény megalkotását politikai, gazdasági és társadalmi változások egyaránt szükségessé tették.

A műemlékvédelem feladatait a jogszabály a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium hatáskörébe utalta.

A MOB megszűnt, helyére új hatóság alakult Múzeumok és Műemlékek Országos Központja elnevezéssel.

A törvényerejű rendelet hatálya kiterjedt a közgyűjteményekre, a nemzeti értékű magángyűjteményekre, a nemzeti értékű muzeális értéktárgyakra, a műemlékekre és a védett területekre.

Dercsényi Dezső erről így vélekedik: „A műemlékvédelmet tekintve korszerű jogszabály volt, amely abból indult ki, hogy mint minden építményt, így a műemléket is a tulajdonosának vagy használójának kell fenntartania, csak a szakhatóság engedélye

szerint lehet rajta változtatni, helyreállítani. Védeni kell nemcsak magát az építményt, de eredeti környezetét is, továbbá lehetővé kell tenni külső és belső megtekintését.”¹¹

A törvényerejű rendelet egyrészt fontos feladatnak tekintette a műemlékek megőrzését, másrészt biztosítani kívánta, hogy a történeti emlékek a társadalom tagjai számára hozzáférhetővé váljanak.

Hatására indult meg a hazánkban található műemlékek szélesebb körben történő védetté nyilvánítása, melynek jelentősége, hogy a rendelet alapján védetté nyilvánított műemlékek a jelenleg is védett állomány alapját képezik.

A jogszabály a közgyűjtemény fogalmát a múzeumokra vonatkozta - nemzeti múzeumok, egyéb közületi múzeumok-, valamint meghatározta a múzeum fajtákat, az alapításuk és fenntartásuk módját.

Előírta a magángyűjteményekről való nyilvántartás vezetését, meghatározta a gyűjtők jogait és kötelezettségeit, az állam elővásárlási és megváltási jogát, a közgyűjteményekbe való elhelyezés lehetőségeit, az időszakos kiállításra való rendelkezésre bocsátást, a bejelentési kötelezettséget, valamint intézkedett a kiviteli tilalomról.

Rögzítette a muzeális tárgyak és a műemlékek felkutatásának szabályait, engedélyhez kötötte az ásatásokat, és szabályozta a leletek bejelentésének kötelezettségét és módját.

A törvényerejű rendelet az ötödik fejezetében fektette le a műemlék fogalmát. Műemléknek minősült a földben, vagy a föld felszínén lévő minden olyan építmény (épület, épületrész, földmű) és annak tartozéka, amelyet kiemelkedő történeti, régészeti, képzőművészeti, iparművészeti, vagy néprajzi jelentőségére való tekintettel a vallás és közoktatásügyi miniszter műemlékké nyilvánított. A műemlékké nyilvánítással az ingatlan védetté vált.

A védetté nyilvánított ingatlanokról a Múzeumok és Műemlékek Országos Központja nyilvántartást vezetett, és ennek a szakhivatalnak a megkeresésére a védetté nyilvánítás tényét az ingatlan telekkönyvébe be kellett jegyezni.

A törvény alapján nem csak magát az építményt, hanem annak környezetét is védeni kellett. Ennek értelmében „a műemléken kívül védelemben kell részesíteni annak

¹¹ Dercsényi Dezső: Mai magyar műemlékvédelem (Magvető Kiadó, Budapest 1980. 21.p)

építészeti és tájképi környezetét, valamint a történeti és régészeti jelentőségű földterületeket is.”¹²

A Múzeumok és Műemlékek Országos Központja három évig működött.

1953 januárjától nem volt a műemlékvédelemnek önálló szervezete.

1957-ben alakult meg az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség (továbbiakban: OMF), melynek hatásköre csak az ingatlan örökségre terjedt ki. Feladatai: műemlékvédelmi szakhatóságként állást foglalni az állami, társadalmi szervezetek és magánszemélyek műemlékeket érintő tevékenységével kapcsolatban, felügyeletet gyakorolt a védelem alatt álló ingatlanok használatával és karbantartásával kapcsolatosan, másrészt a gyakorlati műemlékvédelmi munkák (kutatás, tervezés, kivitelezés, fenntartás) teljes és szervezett megvalósítását végezte.

Ebben az évben hozták létre a Budapesti Műemléki Felügyelőséget is.

Az 1949. évi törvényerejű rendelet műemlékekre vonatkozó részét az építésügyről szóló *1964. évi III. törvény* hatályon kívül helyezte, és a műemlékvédelmi feladatokat az építésügyi igazgatás kereteibe sorolta.

Az 1964. évi III. törvény hatálybalépésével a műemlékvédelem jelentősége megnőtt. A törvény indoklása erre vonatkozóan a következőket tartalmazza: „Hazánkban a műemlékvédelemnek fokozottabb jelentősége van, mint Európa más országában. Az országot ért súlyos háborúk során igen sok műemlékünk elpusztult, ezért fennmaradt műemlékeinket, tartozékaikat, továbbá a velük kapcsolatos képző- és iparművészeti alkotásokat fokozott hatósági védelemben kell részesíteni. A műemlékekre vonatkozó hatósági védelmet ki kell terjeszteni a műemléki jelentőségű területekre, a műemlékek környezetére, továbbá a műemlék jellegű és városkép szempontjából jelentős építményekre is.”

A szervezeti kérdésekben a 38/1965. ÉM számú utasítás döntő változást hozott, mivel az OMF feletti felügyelet ellátását közvetlenül az építésügyi miniszterre, a Budapesti Műemléki Felügyelőség felett a szakmai felügyeletet pedig az OMF-re bízta.

A műemlékvédelem részletes szabályait az 1/1967. (I. 31.) ÉM rendelet határozta meg, mely rendelet a rendszerváltást követő műemlékvédelmi törvény megalkotásáig volt hatályban.

¹² 1949. évi 13. törvényerejű rendelet 22. § (1)

A hazai műemlékvédelem szervesen bekapcsolódott a nemzetközi műemlékvédelembe. 1965-ben Varsóban alapították a Műemlékek és Műemléki Együttesek Nemzetközi Tanácsát az ICOMOS-t, mely az UNESCO műemlékvédelmi világszervezte és egyben a párizsi székhelyű Világörökség Bizottság állandó műemlékvédelmi szakértő intézménye. Az UNESCO Végrehajtó Tanácsa 1966-ban Budapesten tartotta ülését a műemlékvédelem és az idegenforgalom kapcsolatáról. 1972-ben az ICOMOS III. közgyűlését tartották Budapesten. A nemzetközi kapcsolatokat a Történeti Városok Kartája (1987. Washington), és az egri székhelyű Történeti Városok Nemzetközi Bizottsága (CIVIH) fogta szorosabbra. Magyarország azonban hosszú évekig nem csatlakozott egyes nemzetközi egyezményekhez. Az UNESCO 1972-ben megszületett Világörökség egyezményéhez 1985-ben, az 1992-es régészeti örökségről szóló máltai (Valletta-i) egyezményhez pedig 2000-ben csatlakoztunk.

1.4. A rendszerváltozást követő szabályozás

A rendszerváltást követően történt változások a műemlékvédelemre is nagy hatással voltak. Az OMF szervezete a változó gazdasági körülmények között már nem tudta megfelelően ellátni az egyre bővülő feladatokat. A Kormány 1992-ben hozta létre az Országos Műemlékvédelmi Hivatalt (továbbiakban: OMvH), melynek feladatait a környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter rendeletben határozta meg. A Hivatal nemcsak szakhatóságként, hanem építési hatóságként is működött. Az OMvH hatósági tevékenysége miatt már nem vállalhatta a műemlékek helyreállítási terveinek elkészítését és nem vehetett részt a helyreállítások kivitelezésében sem. A felügyeleti munkát végző építészeknek nehéz feladatot jelentett az új építési hatósági jogkör. Az eljárások jogszerűségét jogászok bevonásával biztosították. Hivatali, államigazgatási szemléletmódba ment át a műemléki tevékenység. A kutatás, tervezés, restaurálás és kivitelezés feladatainak ellátására létrehozták az Állami Műemlék-helyreállítási és Restaurálási Központ, valamint a központi gondoskodást igénylő műemlékek védelmével foglalkozó Műemlékek Állami Gondnokságát.

Az Országgyűlés 1997. június 10-én fogadta el a műemlékvédelemről szóló 1997. évi *LIV. törvényt*, mely a műemlékeket a következő kategóriákba sorolta: műemlék, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet, védett műemléki terület és történeti kert. A törvény intézkedett az Országos Műemlékvédelmi Tanács létrehozásáról, melyet

tanácsadó testületként hoztak létre. Az OMvH szervezetén belül önálló jogi személyiségként működött a Műemlékfelügyeleti Igazgatóság. Míg az 1997. évi LIV. törvény csak az épített örökségre, illetve a hozzá kapcsolódó területekre vonatkozott, addig az 1997. évi CXL. törvény már a kulturális örökség javairól rendelkezett, ide sorolva a régészeti jelentőségű területeket, a műemlékek ingó tartozékait, a könyvtári dokumentumokat, és a közművelődési intézményeket.

A jogszabály¹³ hatodik fejezete rendelkezett a Kulturális Örökség Igazgatósága létrehozásáról, melynek feladata többek között a védett területek bejegyzése, a kulturális javak kiviteli engedélyezése, javaslattevő lelőhelyek védetté nyilvánítására, valamint nyilvántartások vezetése.

1998-ban műemlékvédelem irányítását az ekkor újonnan alakult Nemzeti és Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) vette át, mely változást még továbbiak követtek.

Ebben az időben, Európában már a kulturális örökség (műemléki értékek, kulturális javak, régészeti örökség) egységes védelmének szemlélete került előtérbe, és ebben a szemléletben született meg a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény, amely alapvető változást hozott a műemlékvédelem szervezetében. Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal és a Kulturális Örökség Igazgatósága összevonásával új integrált örökségvédelmi szervezetet hoztak létre, Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (továbbiakban: KÖH) elnevezéssel. A Hivatal munkáját tanácsadó testületek, az Örökségvédelmi Tanácsadó Testület, az Ásatási Bizottság, a Műemléki Tervtanács és a Kulturális Javak Bizottsága segítették.

A törvény rendelkezik a régészeti örökség védelméről, a műemlékvédelem sajátos tárgyairól (történeti kertek, műemléki területek, temetők és temetkezési helyek), a műemlékek fenntartásáról és használatáról, a kulturális javak védelméről és a hivatal feladatairól is.

Az ágazat szakmai felügyeletét a nemzeti kulturális örökség minisztere látta el.

¹³ A műemlékvédelemről szóló 1997.évi LIV. törvény

1.5. A jelenlegi jogi szabályozás

A jelenlegi jogi szabályozás legfelsőbb szintjét Magyarország Alaptörvényének P) cikk (1) bekezdése tartalmazza, mely kimondja, hogy: „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

Ez a rendelkezés tehát nemcsak az állam, hanem mindenki számára kötelességgént írja elő a kulturális értékek védelmét, fenntartását és megőrzését.

Alaptörvény X. cikkében került megfogalmazásra a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadsága, a XI. cikk (1) bekezdése rendelkezik arról, hogy: „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez.” továbbá meghatározza, hogy ezt a jogot Magyarország a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, másrészt mindenki számára hozzáférhető oktatással biztosítja.

Az Alaptörvény e rendelkezése alapján megállapíthatjuk, hogy a művelődéshez való jog biztosítása az állami feladat. A közművelődéshez való jog biztosítása érdekében az államot intézményvédelmi kötelezettség terheli, melynek keretében köteles biztosítani a megfelelő szolgáltatásokat. A kulturális jogok gyakorlásához szükséges alapvető feltételrendszer kialakítása tehát az állam kötelezettsége.

A továbbiakban lényeges a kulturális jog fogalmának meghatározása, mely szerint: a kulturális jog magába foglalja a kulturális igazgatás egyes ágazataira vonatkozó jogszabályok összességét. Ide sorolhatjuk a közoktatás és a felsőoktatás ügyét, a tudományos ügyeket, a kulturális örökségvédelem ügyét, a közgyűjtemények, a művészet, valamint a közművelődés ügyét. A kulturális jog elsősorban a közigazgatási jog részét képezi, viszont komplex jellegéből adódóan több jogággal is szoros kapcsolatban áll.

A kulturális örökség védelmére vonatkozó jogi szabályozás sokrétű feladatából adódóan kapcsolatban áll az alkotmányjoggal, a büntetőjoggal, a polgári joggal, a nemzetközi joggal és az Európai Unió joganyagával egyaránt.

Az Alaptörvényhez kapcsolódóan fontosnak tartom megemlíteni a Kormány szervezetalakítási jogát. Az Alaptörvény 15. cikk első bekezdése a Kormányt határozza meg a végrehajtó hatalom általános szerveként, míg a második bekezdésében állapítja

meg, hogy a Kormány a közigazgatás legfőbb szerve és a törvényben meghatározottak szerint államigazgatási szerveket hozhat létre.

Azért tartom lényegesnek e tény ismertetését, mert az ágazati rendszerek alakításában és működtetésében a Kormány szervezetalakítási jogánál fogva meghatározó szerepet játszik. A későbbiekben vázolni fogom azt is, hogy a kulturális örökség védelmével foglalkozó szervezet a kormány döntéseinek alapján gyökeres átalakuláson ment keresztül az elmúlt években.

A törvények közül úgy gondolom a legmeghatározóbb a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény.

1.5.1. A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény

A jelenlegi változásokat jól tükrözi, hogy maga a kulturális örökség védelméről szóló törvény is többször módosult az utóbbi három év alatt. Az egyes kulturális tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CXCI. törvény rendelkezései 2013. január 1-től, a 2013. évi CCXVII. számú törvénnyel módosított változások 2014. január 12-én léptek hatályba, viszont további módosítások várhatók 2014. március 15-től.

A törvény hatálya kiterjed a kulturális örökség elemeire, az ezekkel kapcsolatos mindenfajta tevékenységre, személyre és szervezetre. A törvény négy részre, a részeken belül fejezetekre tagolódik.

A *2001. évi LXIV. törvény* (továbbiakban: Kötv.) *I. része* tartalmazza az általános rendelkezéseket. Ebben meghatározásra kerül, hogy a közcélú és magáncélú fejlesztéseket - különösen a területfejlesztést és településfejlesztést, a területrendezést és településrendezést, a környezetvédelmet, a természetvédelmet és tájvédelmet, valamint az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését - a védelemmel összhangban kell végezni. Az összehangolt működést a törvény egyik alapelveként értelmezhetjük.

Kimondja, hogy a kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért annak megóvása mindenkinek a kötelessége. Megállapítja, hogy a kulturális örökség elemeit tudományos módszerekkel kell felkutatni, számba venni és értékelni, továbbá az utókor számára úgy kell megőrizni, hogy az mindenki számára hozzáférhető legyen.

Mindebből következik, hogy a kulturális örökség védelme közérdek, melynek megvalósítása érdekében együtt kell működnie az állami és önkormányzati szerveknek, a nemzetiségi szervezeteknek, az egyházi jogi személyeknek, a társadalmi és gazdasági szervezeteknek és az állampolgároknak.

Jelenleg a kulturális örökség védelme felett két miniszter között osztott felügyeletet érvényesül. A védelem összehangolását és irányítását, ágazati felügyeletét és a kormányrendeletben meghatározott eljáró hatóság irányítását a kulturális javak és az emlékhelyek tekintetében a kultúráért felelős miniszter (jelenleg az emberi erőforrások minisztere), a régészeti örökség és a műemléki érték védelme felett pedig a régészeti örökség és a műemléki érték védelméért felelős miniszter (jelenleg a belügyminiszter) látja el.

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos alapfogalmakat az értelmező rendelkezések között találjuk. A törvény a kulturális örökség elemeinek a régészeti örökséget, a műemléki értéket, valamint a kulturális javakat határozza meg.

A törvény erejénél fogva általános védelem alatt álló, valamint a miniszteri rendelettel vagy hatósági eljárás során védetté nyilvánított kulturális örökségi elemeket védett örökségi elemként kell kezelni.

A törvény II. része a régészeti örökség védelmét tárgyalja. Magyarország határain belül bárholnan előkerülő régészeti lelet állami tulajdon, és a törvény erejénél fogva védelem alatt áll. Az első fejezet a régészeti lelőhelyek védelme, a régészeti feltárás, valamint a lelőhelyek feltárást követő védelme szabályait foglalja össze.

Régészeti emlékként a jogszabály a régészeti örökség ingatlan elemeit tekinti. A *régészeti örökség* fogalmaként a Kötv. 7 § 22. pontjában a következő meghatározást adja: az emberi létnek a föld felszínén, a föld vagy a vizek felszíne alatt és a természetes vagy mesterséges üregekben 1711 előtt keletkezett érzékelhető jelentős nyoma (szerkezet, építmény, telep, maradvány, lelet, amelyek a régészeti örökség elemei), amelynek megőrzése, tanulmányozása segít megismerni az egyetemes kultúrát és rekonstruálni az ország és a nemzet történelmét, népünk eredetét és fejlődését igazolja, bemutatja, alátámasztja, és segít feltárni kapcsolatát természeti környezetével, továbbá amellyel kapcsolatos információszerzés fő forrásai a feltárás és egyéb kutatási módszerek.

Fontos változást jelent, a régészeti örökség fogalmának korábbi meghatározásával szemben, hogy a törvény csak az úgynevezett jelentőseket jelöli meg régészeti örökség részeként, tehát védendőként.

A régészeti lelőhelyek védetté nyilvánításának előkészítését kormányrendeletben meghatározott szerv folytatja le, javaslatára a miniszter - a természeti vagy védett természeti területen valamint védett természeti értékek esetében a természetvédelemért felelős miniszter egyetértésével- rendeletben nyilvánítja védetté. A védettséget abban az esetben szüntetik meg és oldják fel a terület védettségét, ha annak fenntartását régészeti szempontok többé nem indokolják.

A második fejezet a műemlékvédelemmel kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza.

A Kötv. 7. § 8. pontja alapján a *műemlék* olyan műemléki érték, amelyet jogszabállyal védetté nyilvánítottak. A Kötv. 7. § 10. pontja határozza meg a *műemléki érték* fogalmát: minden olyan építmény, kert, temető vagy temetkezési hely, terület (illetve ezek maradványa), valamint azok rendeltetésszerűen összetartozó együttese, rendszere, amely hazánk múltja és a közösségi hovatartozás-tudat szempontjából kiemelkedő jelentőségű történeti, művészeti, tudományos és műszaki emlék, alkotórészeivel, tartozékaival és berendezési tárgyaival együtt.

A műemlékvédelem feladataként többek között a műemléki értékek felkutatását, tudományos kutatását, értékelését és számba vételét, dokumentálását, nyilvántartását, védetté nyilvánítását és a védendő műemléki területek meghatározását, a műemlékek és környezetük fenntartását, helyreállítását, védelmét és hasznosításuk biztosítását jelöli ki. Megállapítja a védetté nyilvánítás, ezen belül az ideiglenes védettség, a védettség létrejötte és megszűntetése szabályait.

A műemléki értékek védetté nyilvánítása a kormányrendeletben kijelölt szervnél kezdeményezhető, valamint a védetté nyilvánítás előkészítését is e kijelölt szerv folytatja le. A műemléki értékeket a miniszter rendeletben nyilvánítja védetté. A rendelet tartalmazza a védetté nyilvánítás tényét, a védetté nyilvánított műemléki értékeket, a védelem célját és fajtáját, az egyedileg védett ingatlanra vagy ingatlanrészre vonatkozó elővásárlási joggal kapcsolatos rendelkezést, a műemlékvédelmi bírság szerinti számítási kategóriába sorolását, valamint a műemlék ingatlan és a műemléki terület meghatározását, az azonosításhoz szükséges helyrajzi adatokkal. A műemlékeket a

hatóság „Műemlék” feliratú táblával jelöli meg, melyen a jellemző adatokat is ismerteti. A védettség akkor szüntethető meg, ha a védetté nyilvánított műemlék megsemmisült, vagy a műemléki jelentőségű terület, illetve a műemlék a védelem alapját képező értékeit helyreállíthatatlanul elvesztette, valamint amikor a védelem tárgya a műemlék szakmai ismérveinek nem felel meg.

A műemlékvédelem sajátos tárgyait a történeti kertek, temetők és temetkezési emlékhelyek, valamint a műemléki területek képezik. A történeti kert olyan kertépítészeti alkotás, zöldfelület, illetőleg park, amely történeti vagy művészeti értékkel bír, állhat önállóan vagy más műemlékhez kapcsolódva, illetve megjelenhet a történeti településszerkezet részeként. A kiemelkedő jelentőségű történeti kert műemlékké nyilvánítható, a védelmet pedig a kert teljes eredeti területére kiterjedően kell megállapítani.

Műemléki védelemben részesülnek azok a temetők és temetkezési emlékhelyek vagy a temetőknek azon részei, amelyek műemléki értékei a magyar történelem, a vallás, a kultúra és a művészet sajátos kifejezői, illetve emlékei. A műemléki védelem alatt álló temető, temetkezési emlékhely felszámolására engedély nem adható.

A műemléki területnek a történeti táj, a műemléki jelentőségű terület és a műemléki környezet minősül. Történeti tájként részesül védelemben az a kulturális szempontból jelentős, részlegesen beépített területet, amely az ember és a természet együttes munkájának eredményeként jött létre, és jellegzetessége, egységessége által topográfiaiilag körülhatárolható egységet alkot. Műemléki jelentőségű területként a település azon része védhető, amelynek jellegzetes szerkezete, beépítésének módja, összképe, a tájjal való kapcsolata, terei és utcaképei, építményeinek együttese összefüggő rendszert alkotva történelmi jelentőségű és ezért műemléki védelemre érdemes. Műemléki környezetnek minősül a védetté nyilvánított műemlék kormányrendeletben meghatározott környezete. A védelem alatt álló valamennyi ingatlan esetében biztosítani kell az építészeti, településképi, valamint egyéb környezeti, természeti értékek fenntartható használatát és a hagyományos tájhasználat megőrzését.

A törvény rendelkezik a műemlékek fenntartásával és használatával kapcsolatos szabályokról. Kimondja, hogy a műemlékek fenntartásáról, jó karbantartásáról, a

műemlék tulajdonosa, vagyonkezelője, a tulajdonosi jogok gyakorlója, illetve használója köteles gondoskodni. A műemlékeket épségben, jellegük megváltoztatása nélkül kell fenntartani. Abban az esetben, ha a műemlék tulajdonosának a személye, lakóhelye, tartózkodási helye ismeretlen, a műemlék fenntartásáról –a tulajdonos költségére- a hatóság gondoskodik. A műemlékeket értékükhöz, jellegükhöz méltóan, a védett értékek veszélyeztetését kizáró módon kell használni, hasznosítani. Helyreállításuk és használatuk során törekedni kell a történetileg összetartozó ingatlanok és ingatlanrészek egyesítő megoldásaira, amellet a korábban eltávolított, fellelhető és azonosítható alkotórészek, tartozékok és berendezési tárgyak visszahelyezésére.

Ha a műemlék az állam tulajdonában van, annak bármilyen jogcímen történő átruházásához és megterheléséhez, a vagyonkezelő kijelöléséhez vagy megváltoztatásához, a hasznosításra irányuló, illetőleg bármely olyan jogügylethez, amelynek következtében az állam tulajdonjoga megszűnik a műemlék felett a kultúráért felelős miniszter jóváhagyása szükséges. Jóváhagyás hiányában a jogügylet érvénytelen.

A törvény alapján a műemlék egésze nem bontható le, részleges bontása meghatározott feltételek mellett engedélyezhető. Telekalakítás akkor engedélyezhető, ha azzal a védett érték nem sérül.

A harmadik fejezet a kulturális javak védelmére vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza. Kulturális javak: „az élettelen és élő természet keletkezésének, fejlődésének, az emberiség, a magyar nemzet, Magyarország történelmének kiemelkedő és jellemző tárgyi, képi, hangrögzített, írásos emlékei és egyéb bizonyítékai –az ingatlanok kivételével-, valamint művészeti alkotások.”¹⁴

A törvény rendelkezése alapján védettnek minősülnek a muzeális intézmények alapleltárban nyilvántartott, a levéltárakban a levéltári anyagról vezetett törzskönyvben nyilvántartott, a közgyűjteményként működő kép és hangarchívumokban a közgyűjtemény nyilvántartásában rögzített, valamint a könyvtárakban az állomány nyilvántartásban rögzített muzeális dokumentumként nyilvántartott kulturális javak.

A kulturális örökség pótolhatatlan és kiemelkedő jelentőségű javait, gyűjteményeit, azok megőrzése érdekében a hatóság védetté nyilvánítja.

¹⁴ 2001. évi LXIV. törvény 7.§ 4.

Azonban nem lehet védetté nyilvánítani az alkotójuk tulajdonában lévő, az országba visszaviteli kötelezettséggel behozott, ezen felül az ország területére 50 évnél nem régebben került, magyar kultúrtörténeti vonatkozással nem rendelkező kulturális javakat.

A kulturális javak védetté nyilvánítására irányuló eljárás hivatalból indul, azért, hogy azt csak a valóban indokolt esetben folytassák le. Megszűnik a védettség ha, a védetté nyilvánítás indokai nem állnak fenn, a védett gyűjteményből, tárgy-együttesből kikerült tárgy egyedi jelentősége a védettséget nem indokolja, vagy ha a tárgy megsemmisül. Abban az esetben is megszűnik a védettség, ha a tárgy végleges külföldre történő kivitelét nemzeti kulturális érdek indokolja.

A védetté nyilvánított kulturális javak tulajdonjogát csak írásbeli szerződés alapján lehet átruházni. Ellenérték fejében történő tulajdonjog átruházás esetén az államot elővásárlási jog illeti meg, amit a hatóságon keresztül gyakorol.

A védetté nyilvánított kulturális javak tulajdonosa, birtokosa köteles a javakat épségükben fenntartani, őrzésükről, szakszerű kezelésükről és megóvásukról gondoskodni, amit a hatóság a helyszínen jogosult ellenőrizni. Ha a hatóság megállapítja, hogy a védetté nyilvánított tárgy őrzési helye ismeretlen, az őrzési hely megállapítása érdekében elrendeli annak körözését.

A kulturális javakat - ha az Európai Unió általános hatályú, közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa másként nem rendelkezik- csak a törvényben meghatározottak szerint lehet kivinni az ország területéről. A védett javak a hatóság ideiglenes kiviteli engedélyével, visszahozatali kötelezettség mellett vihetők ki az országból. Az engedély iránti kérelmet a tárgy tulajdonosának vagy a vagyonkezelőjének kell benyújtania a hatóságnál. Az engedély határozott időre, legfeljebb a kivittel érintett tárgyra vonatkozó állami garancia, biztosítási szerződés vagy ezeknek megfelelő egyéb kötelezettségvállalás időtartamára adható ki.

A negyedik fejezetet a 2011. évi CXLIX törvény iktatta be a jogszabályba és 2012. január 01-től vált hatályossá. E fejezet az emlékhelyek védelmével, az emlékhellyé nyilvánítás és az emlékhelyek kezelése szabályaival foglalkozik.

Az ötödik fejezet is viszonylag új a törvény életében 2013. december 14-től hatályos és a kiemelt nemzeti emlékhelyekre vonatkozó különleges szabályokat tartalmazza.

Az európai örökség cím a hatodik fejezetben található, ez a legújabb rendelkezések egyike, 2014. január 12-től lépett hatályba.

A törvény *III. része* a hatóság feladatait ismerteti. Mindezek alapján a hatóság feladata a kulturális örökség elemeinek megőrzése, fenntartható használatuk elősegítése és támogatása. Ennek érdekében a törvényben meghatározott hatósági és szakhatósági feladatokat, örökségvédelmi felügyeleti feladatokat, tudományos feladatokat és azok koordinálását és egyéb a hatáskörébe utalt feladatokat lát el. Az építésügyi hatóság engedélyezési és kötelezési eljárást folytat le és ellenőrzést végez a műemlékeken végzendő építési tevékenységek esetén.

A hatóság az örökségvédelmi felügyelet keretében figyelemmel kíséri a kulturális örökség elemeinek állapotát, megfelelő használatát, fenntarthatóságát, elősegíti az örökségvédelem érdekeit érintő szakmai és társadalmi együttműködést. Tudományos feladatainak körében gondoskodik a műemlékek tudományos kutatásáról, az örökségvédelmi tevékenységet megalapozó tudományos-kutatói közreműködésről, szakmai gyűjteményeinek, adattárainak fenntartásáról és kezeléséről.

A kulturális örökségvédelem keretében ellátja a Magyarországról jogtalanul kivitt vagy ilyen módon behozott kulturális javak visszakövetelésével, illetve visszaadásával kapcsolatos teendőket. Részt vesz a jogtalanul eltulajdonított kulturális javak nemzetközi információcseréjében. Gyakorolja az állam jogszabályban meghatározott elővásárlási jogát. Vita esetén dönt arról, hogy valamely tárgy a kulturális örökség körébe tartozik-e.

A jogszabály rendelkezik az örökségvédelmi hatástanulmányról, melynek értelmében: örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település fejlesztési koncepciójának kidolgozása során.

A törvény megállapítja, hogy a védett kulturális örökség tulajdonosa, vagy kezelője, vagy használója tűrni köteles a hatóság által elrendelt vagy engedélyezett munkálatokat.

A nyilvántartásokról szintén a harmadik részben olvashatunk. Kormányrendeletben meghatározott szerv központi közhiteles nyilvántartást vezet a régészeti lelőhelyekről, a régészeti feltárási engedélyekről, a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyekről, a műemlékekről, műemléki jelentőségű területekről, a műemléki környezetekről és a

történeti tájakról. A nyilvántartás az örökségvédelem szempontjából fontos adatokat tartalmazza.

A kultúráért felelős miniszter szakmai irányítása alatt álló hatóság vezeti a központi nyilvántartást többek között a védetté nyilvánított kulturális javakról, a kiviteli engedélyekről és igazolásokról, a nemzeti érdekű nyilvános gyűjteményekről, a közérdekű kulturális értékekről.

A nyilvántartás a kulturális örökség elemeinek azonosításához szükséges adatokat és tényeket tartalmazza. Bizonyos esetekben a nyilvántartás egyes részeihez való hozzáférést miniszteri rendelet alapján korlátozhatja.

A védett kulturális örökség tulajdonosai – előzetes egyeztetés alapján - kötelesek a hatóságnak lehetővé tenni az örökség tanulmányozását, megtekintését, dokumentálását.

A műemlékek és a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek nagyközönség által történő megtekintésének időpontját és módját úgy kell meghatározni, hogy az a tulajdonost vagy a használót az ingatlan rendeltetésszerű használatában, méltánylást érdemlő életviszonyaiban ne zavarja, kárt ne okozzon.

Az örökségvédelem pénzügyi eszközei a központi költségvetés örökségvédelmi célokat szolgáló előirányzatai, a helyi önkormányzatok örökségvédelmi célokra fordított pénzeszközei, továbbá adókedvezmények és illetékkedvezmények lehetnek.

Aki a törvény által engedélyhez kötött tevékenységet engedély nélkül vagy attól eltérő módon végez, illetőleg a védelem alatt álló kulturális örökség elemeit jogellenesen megsemmisíti, megrongálja, vagy veszélyezteti, azt a törvény örökségvédelmi bírsággal sújtja. A bírságot a hatóság szabja ki, összegének megállapításánál figyelembe veszi a kulturális örökség elemének történeti, eszmei jelentőségét, egyediségét, valamint az okozott kár nagyságát.

A kulturális örökség védetté nyilvánított elemeire a Magyar Államnak (egyes esetek kivételével) elővásárlási joga van. Ingatlanok esetében ez akkor áll fenn, ha ezt a védetté nyilvánító, illetve a védettséget módosító rendelet kimondja. Az elővásárlási jog ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzését a hatóság kezdeményezi.

A 2014. január 12-től hatályba lépett változás a „Kisajátítás örökségvédelmi érdekből” alcímmegjelölést hatályon kívül helyezte, és a kisajátítással kapcsolatos örökségvédelmi rendelkezéseket a kisajátításról szóló 2007. évi CXXIII. törvény rendelkezései közé emelte.

A törvény a IV. része a záró rendelkezéseket, így a hatálybalépést, az átmeneti rendelkezéseket, felhatalmazásokat, továbbá az Európai Unió jogának való megfelelést taglalja.

1.5.2. A kulturális örökségvédelem tárgykörében alkotott további jogszabályok

A régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokat a 393/2012. (XII.20.) Kormányrendelet tartalmazza. A rendelet hatálya a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvényben meghatározott, a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos feladatok tekintetében hatáskörrel rendelkező hatóságokra és feladatkörrel rendelkező egyéb szervekre, azok eljárásaira, a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos követelményekre, valamint a régészeti feltárássra terjed ki.

E rendelet jelöli ki az örökségvédelmi hatáskörrel rendelkező hatóságokat. Ennek értelmében régészeti örökség és műemléki érték védelmével kapcsolatos hatósági feladatok ellátására, a nyilvántartásokkal kapcsolatos feladatok kivételével első fokú örökségvédelmi hatóságként az illetékes járási (fővárosi kerületi) hivatal építésügyi és örökségvédelmi hivatala jár el.

Műemléki érték védelmével kapcsolatos feladatok tekintetében másodfokú örökségvédelmi hatóságként az illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal szakigazgatási szerveként működő építésügyi és örökségvédelmi hivatalának építésfelügyeleti hatósági és örökségvédelemmel kapcsolatos hatósági feladatokat is ellátó szervezeti egysége jár el.

Régészeti örökség védelmével kapcsolatos feladatok tekintetében másodfokú hatóságként országos illetékességgel Budapest Főváros Kormányhivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalának szervezeti egysége jár el. Az örökségvédelmi hatóság illetékességét az érintett telek fekvése határozza meg.

A kormányrendelet a II. fejezetében határozza meg az örökségvédelmi engedélyezés szabályait, így az örökségvédelmi engedélyhez kötött tevékenységeket, a védett műemléki értékekre vonatkozó követelményeket, valamint az örökségvédelmi engedélyezési eljárás közös szabályait. A III. fejezetben rendelkezik az örökségvédelmi hatóság szakhatósági eljárásának szabályairól, mely tartalmazza a telekalakítási eljárásban való szakhatósági közreműködésre vonatkozó előírásokat is. A következő fejezet a régészeti lelőhely és a műemléki érték védetté nyilvánításával foglalkozik, míg az V. fejezet a régészeti feltárással kapcsolatos szabályokat állapítja meg. A nagyberuházás és a kisajátítás esetén folytatott régészeti feltárással kapcsolatos eltérő szabályokat a VI. fejezetből ismerhetjük meg. VII. fejezete az örökségvédelemmel kapcsolatos egyes feladatok ellátása címet kapta. E fejezet rendelkezik az örökségvédelmi iroda, valamint az Ásatási Bizottság feladatainak ellátásával kapcsolatos szabályokról.

A 80/2012. (XII.28.) BM rendelet szól a régészeti lelőhely és a műemléki érték védetté nyilvánításáról, nyilvántartásáról és a régészeti feltárás részletes szabályairól. A rendelet hatálya a régészeti lelőhelyek és műemléki értékek védetté nyilvánítására, nyilvántartásuk vezetésére, továbbá a régészeti feltárás törvényben, valamint a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló kormányrendeletben nem szabályozott kérdéseire terjed ki.

Tartalmazza a régészeti lelőhely és a műemléki érték védetté nyilvánításának előkészítésével kapcsolatos szabályokat. A régészeti lelőhely védetté nyilvánítása és a védettség megszüntetése a Lechner Lajos Tudásközpont Területi, Építésügyi, Örökségvédelmi és Informatikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaságnál (a továbbiakban: örökségvédelmi iroda), míg a műemléki érték védetté nyilvánítása, valamint a védettség megszüntetése az illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal építésügyi és örökségvédelmi hivatalánál kezdeményezhető. A hivatal a kezdeményezést az arra vonatkozó szakmai véleményével és a helyszíni szemle fotódokumentációjával együtt továbbítja az örökségvédelmi irodához. Az örökségvédelmi iroda javaslatot terjeszt a régészeti örökség és a műemléki érték védelméért felelős miniszter elé. A miniszter elrendelheti a védetté nyilvánítás előkészítésének megindítását, vagy megtagadja a védetté nyilvánítást. A miniszter utasítására az örökségvédelmi iroda hivatalból is megindíthatja a védetté nyilvánítás előkészítését. Az örökségvédelmi iroda a védetté nyilvánítás előkészítése során, védetté nyilvánítási dokumentációt készít. A műemléki

érték védetté nyilvánítási dokumentációja tartalmazza többek között a műemléki érték földrajzi azonosító adatait, térképmellékleteket és fotódokumentációt, a védetté nyilvánítás tudományos indokolását, a védetté nyilvánítandó műemléki érték és az annak részeként védendő tartozékok történeti, építészeti, művészeti értékeinek megnevezésével, azok leírásával, valamint azonosításra alkalmas adatokkal. Meghatározza az aktuális állapotot, esetleges veszélyeztetettségének leírását, a kutatásokra tett javaslatot, a szakirodalmi, múzeumi, adattári dokumentációkat, továbbá az ingatlan-nyilvántartási adatokat (helyrajzi szám, terület, művelési ág, tulajdonos, kezelő), 30 napnál nem régebbi tulajdoni lapokat, valamint az ingatlanügyi hatóság által hitelesített térképmásolatot. A dokumentációban megjelölik a fenntartható használat főbb szempontjait is.

Az örökségvédelmi iroda felterjeszti a dokumentációkat a miniszterhez, aki ez alapján a védetté nyilvánítás tárgyában rendeletet alkot, vagy dönt a védetté nyilvánítás megtagadásáról.

A jogszabály a további alcímeiben meghatározza a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos nyilvántartások vezetésének, valamint a régészeti feltárásnak a részletes szabályait. Ezen felül rendelkezéseket tartalmaz a régészeti lelőhelyek elfedéséről, a feltárások dokumentálásáról, a feltárást követő védelemről, a fémkeresővel végzett kutató tevékenységről, a mentő feltárásról, meghatározza a régészeti lelőhely, lelet megtalálója anyagi elismerésének szabályait, valamint a régészeti feltárásokra vonatkozó szakmai szempontokat.

A következő lényeges jogszabály a 191/2001. (X.18.) Kormányrendelet az örökségvédelmi bírságról.

Ez a rendelkezés azért fontos, mert ebben kerülnek meghatározásra a bírság kiszabásának kategóriái, ezek feltételei és a meghatározott összeghatárok alsó és felső értékei.

A kulturális örökség fogalomkörébe tartozó elemek az örökségvédelmi bírság megállapításának szempontjából I-IV kategóriába tartoznak. A kategóriába sorolás során figyelembe kell venni a kulturális örökséghez tartozó elemek korát, ritkaságát, valamint kulturális örökségi és társadalmi jelentőségét. Régészeti lelőhelyek és műemlékek esetén a védettségre vonatkozó miniszteri rendelet, a kulturális javak esetén a védetté nyilvánító határozat tartalmazza az örökségvédelmi bírság kategóriáját.

A muzeális intézményekben, levéltárakban, közgyűjteményként működő kép- és hangarchívumokban, továbbá a könyvtárakban őrzött kulturális javak a IV., a

nyilvántartott régészeti lelőhelyek és a kulturális örökség ideiglenes védelem alatt álló elemei az I. kategóriába tartoznak.

A rendelet a mellékletében határozza meg az 1998. január 1-je előtt műemlékké nyilvánított ingatlanok I. és II. kategóriába sorolását, valamint kimondja, hogy az e körbe tartozó, de a mellékletben nem szereplő műemlékek a III. kategóriába tartoznak.

A 2001. évi LXIV törvény hatálybalépése előtt védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és kulturális javak, amíg a védettségükre vonatkozó rendelet, illetve határozat másképp nem rendelkezik, az I. kategóriába tartoznak.

A bírság összege:

- az I. kategória esetén 10 ezertől 250 millió forintig,
- a II. kategória esetén 10 ezertől 125 millió forintig,
- a III. kategória esetén 10 ezertől 25 millió forintig,
- a IV. kategória esetén 10 ezertől 250 millió forintig terjed.

A bírság kiszabása során meg kell állapítani a bírság alapját, amely lehet a kulturális örökség eleme történeti, eszmei jelentősége és egyedisége, a helyreállítási lehetőség időbeni, pénzbeli mértéke, illetve az okozott kár mértéke. Mindezek figyelembevételével a bírság mértékét úgy kell meghatározni, hogy az a kötelezettet az örökségvédelem érdekeit sértő magatartástól visszatartsa.

Régészeti lelőhelyek esetén a bírság alapjának meghatározásakor az előzőeken túl figyelembe kell venni a jogsértő tevékenységgel érintett területnek a lelőhely kiterjedéséhez viszonyított mértékét is.

Régészeti lelőhelyek esetén a bírság alap legmagasabb összege:

- az I. kategóriába tartozó kulturális örökségi elem sérelme esetén 25 millió forint,
- a II. kategóriába tartozó kulturális örökségi elem sérelme esetén 12,5 millió forint,
- a III. kategóriába tartozó kulturális örökségi elem sérelme esetén 2,5 millió forint,
- a IV. kategóriába tartozó kulturális örökségi elem sérelme esetén 25 millió forint.

A veszélyeztetés súlyosságától függően a bírság alapját 1,5-es; 3-as; 6-os; 10-es szorzóval kell megszorozni. A meghatározott bírság különösen indokolt esetben annak legfeljebb 10%-áig mérsékelhető.

A bírságot a régészeti örökség és műemlékek esetében illetékes járási (fővárosi kerületi) hivatal járási építésügyi és örökségvédelmi hivatala, a kulturális javak vonatkozásában a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ állapítja meg.

1.5.3. A kulturális örökség védelmét érintő egyéb jogszabályok

Az építésügyi szabályok közül kiemelném a műemlékekre is vonatkozó az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvényt. A törvény IV. fejezete az épített környezet fenntartása, használata és értékeinek védelme címet kapta.

A fejezeten belül az építészeti örökség védelméről külön alcím rendelkezik. A törvény kimondja, hogy az építészeti örökséghez tartoznak a műemlékek, a műemléki környezetek, a műemléki jelentőségű területek és a történeti tájak, melyek megfelelő fenntartása és megóvása közérdek. Meghatározza, hogy az építészeti örökség kiemelkedő értékű elemeit nemzetközi (egyetemes), országos (nemzeti) és helyi építészeti örökség részeként kell kijelölni (védetté nyilvánítani), fenntartani, megóvni, használni és bemutatni.

A nemzetközi építészeti örökség - a Világörökség jegyzékben nyilvántartott - kiemelkedő, egyetemes értékű elemeit a vonatkozó nemzetközi egyezményeknek is megfelelően kell fenntartani, megőrizni, használni és bemutatni.

A jogszabály alapján a helyi építészeti örökség részét képezik az építészeti örökség azon elemei, melyek értékük alapján nem részesülnek országos egyedi műemléki védelemben, de a sajátos megjelenésüknél, jellegzetességüknél, településképi vagy településszerkezeti értéküknél fogva a térség, illetőleg a település szempontjából kiemelkedőek, hagyományt őriznek, az ott élő emberek és közösségek munkáját és kultúráját híven tükrözik.

A települési önkormányzat feladataként határozza meg a helyi építészeti örökség értékeinek feltárását, számbavételét, védetté nyilvánítását, fenntartását, fejlesztését, őrzését és védelmének biztosítását.

A helyi védetté nyilvánításról és a védettség megszüntetéséről, a védettséggel összefüggő korlátozásokról és kötelezettségekről, valamint a támogatásokról a települési önkormányzat rendeletben dönt.

Az országos területi műemléki védelem az egyes ingatlanokon fennálló helyi egyedi védelem hatályát nem érinti. Az önkormányzat a helyi védettség településrendezési eljáráson kívüli megszüntetéséről szóló rendelet tervezetét tájékoztatásul megküldi a kulturális örökségvédelmi hatóságnak.

1.6. A kulturális örökség elemeit védő szervek és hatáskörük

Az elmúlt években bekövetkezett a közigazgatást érintő változások, a fővárosi és a megyei kormányhivatalok, valamint a járási rendszer kialakítása a kulturális örökségvédelem és ezen belül a műemlékvédelem irányítását, illetve annak hatósági szervezetét is érintették. Tekintettel arra, hogy magának a közigazgatási intézményrendszernek az átalakulása is hosszabb időt vett igénybe, a műemlékvédelmet érintő szervezeti rendszer is többször módosult ez alatt.

A kulturális örökség védelmének a korábban lefektetett álláspontja szerint az örökségi elemeket (régészeti örökség, műemléki érték, kulturális javak) egységes szemlélettel és eljárással, egységes hivatalon (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal) belül kellett védeni. Ez az egységes felfogás megtört a kormányhivatalok kialakításával, majd 2012-ben szinte teljes felszámolásra került. Ebben az évben jelentős változások mentek végbe a kulturális örökségvédelem, a kulturális örökségi értékeinkkel való gazdálkodás területén mind a jogszabályi vonatkozások területét érintően, mind az intézményi szinteken. A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, mint az integrált kulturális örökségvédelem legfőbb szerve, országos hivatala, korábbi feladat és hatáskörében megszűnt.

Az új rendszerben a kulturális örökség védelmét ellátó hatóságok szervezete és hatásköre teljes mértékben átalakult, a következő pontokban megpróbálom a jelenleg működő intézményi rendszert összefoglalni.

1.6.1. A kultúráért felelős miniszter (emberi erőforrások minisztere) és a régészeti örökség és a műemléki érték védelméért felelős miniszter (belügyminiszter)

A kulturális örökségvédelem ágazati irányítása úgy módosult, hogy a kulturális javakkal (pl: múzeumok, műtárgyak, könyvtárak, levéltárak) kapcsolatos kérdések, valamint a nemzeti és egyetemes tárgyi és szellemi kulturális örökséggel való gazdálkodás feladatai továbbra is a kulturális tárcához tartoznak, míg a műemlékekkel és a régészeti örökséggel összefüggő feladat- és hatáskörök a műemlékvédelemért és régészetért felelős miniszter (belügyminiszter) feladatkörébe kerültek.

A 212/2010. (VII.1.) Kormányrendelet alapján a *belügyminiszter* előkészíti a régészeti örökség és a műemlék védelmével összefüggő jogszabályokat, valamint e tárgykörben felhatalmazás alapján miniszteri rendeleteket ad ki, továbbá összehangolja, ellenőrzi és szakmailag irányítja a régészeti és műemlékvédelmi hatósági feladatokat.

A miniszter az örökségvédelemért való felelőssége körében összehangolja, felügyeli és szakmailag irányítja a régészeti és műemlékvédelmi hatóságok tevékenységét, a fővárosi és megyei kormányhivatal régészeti és műemlékvédelmi hatósági jogalkalmazási tevékenységét és közreműködik a tevékenységek ellenőrzésében. Ellátja a Lechner Lajos Tudásközpont Területi, Építésügyi, Örökségvédelmi és Informatikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság örökségvédelemmel összefüggő feladatai szakmai felügyeletével kapcsolatos feladatokat: gondoskodik a régészeti örökség számbavételéről, nyilvántartásáról, védendő területeinek meghatározásáról, védetté nyilvánításáról, védelméről, megőrzéséről, az Ásatási Bizottság működtetésével kapcsolatos feladatok ellátásáról.

A műemlékvédelem körében a dönt a műemléki értékek védetté nyilvánításáról, illetve annak megszüntetéséről, a műemlékek, és a védelem alá vont területek védelméről, megőrzéséről és nyilvántartásáról. Ellátja a központi építészeti tervtanács műemléki testület működtetésével kapcsolatos feladatokat.

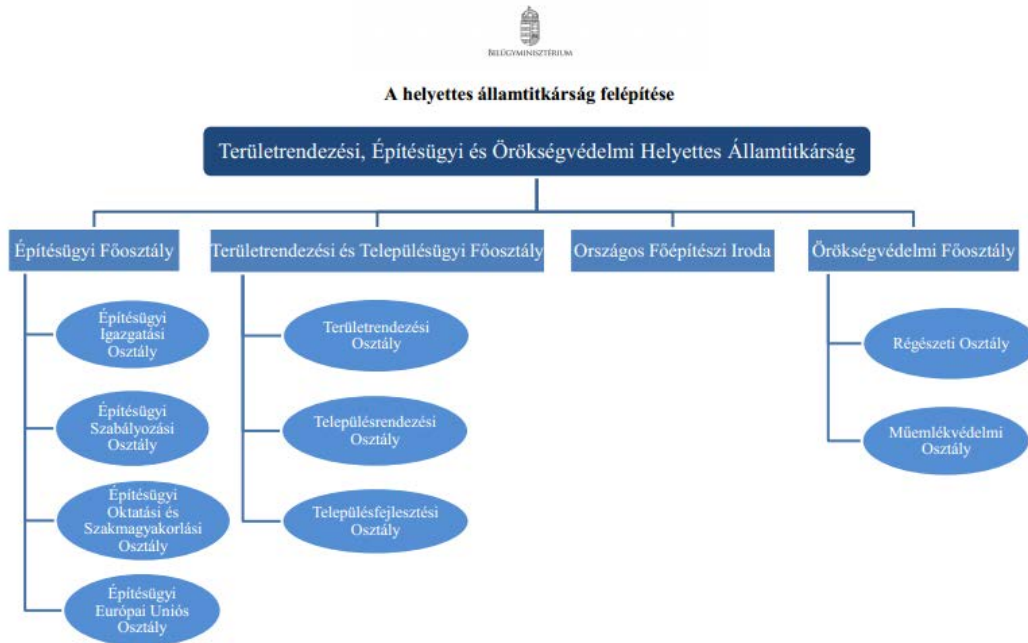
Az *emberi erőforrások minisztere* meghatározza a kulturális örökségvédelem kulturális javakkal kapcsolatos országos céljait, feladatait és követelményrendszerét. Irányítja a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központot.

Feladatköre érinti a műemlékvédelmet is, mivel egyetértési jogot gyakorol az ingatlan kulturális örökség védetté nyilvánítására vonatkozó jogszabályoknál az elővásárlási jog gyakorlása, továbbá az örökségvédelmi bírság kategóriájának megállapítása tekintetében, továbbá a műemlékek vagyonkezelésbe adása és állami tulajdonból való kikerülése esetében.

1.6.2. Belügyminisztérium, Területrendezési, Építésügyi és Örökségvédelmi Helyettes Államtitkárság

A helyettes államtitkárság a műemléki és régészeti örökség védelme terén összehangolja, felügyeli, szakmailag irányítja, valamint ellenőrzi az illetékes hatóságok tevékenységét. Közreműködik a szakterületet érintő jogszabályok, szakmai döntések előkészítésében és

véleményezésében. Gondoskodik a régészeti lelőhelyek, a műemlékek és a műemléki területek védetté nyilvánításáról. Működteti az Ásatási Bizottságot és a Műemléki Tanácsadó Testületet.

1. ábra: A helyettes államtitkárság szervezeti ábrája

(forrás: <http://www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/teruletrendezesi-es-epitesugyi-helyettes-allamtitkarsag/szervezet>)

1.6.3. Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ

A 2012-ben végbement változások körébe tartozik, hogy 2012. szeptember 21-től a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ (a továbbiakban: Központ) néven működik, a 310/2012. (XI.6) Korm. rendelet alapján. Szervezeti és Működési Szabályzatát a 16/2013. (V.10.) EMMI utasítás határozza meg.

A Központ névadója báró Forster Gyula (1846-1932), a Magyar Tudományos Akadémia tagja volt és közreműködött a műemlékek fenntartásáról szóló 1881-es XXXIX. törvény kidolgozásában. 1887-től a Műemlékek Országos Bizottsága másodelnökként, majd

1906-tól elnökeként fontos közigazgatási, szervezői és szellemi irányítói szerepet vállalt számos hazai műemlék megmentésében, helyreállításában.

A Központ központi hivatal, önállóan működő és gazdálkodó központi költségvetési szerv. Irányítását az emberi erőforrások minisztere látja el. Országos illetékességű első fokú szerve a Műtárgyfelügyeleti Iroda.

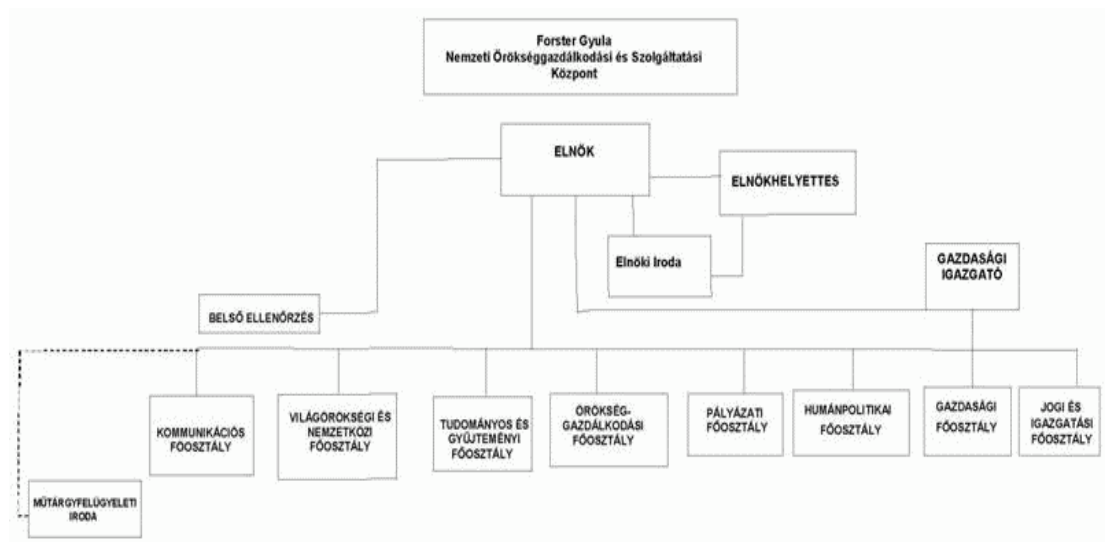
2012. november 30-án beolvadással megszüntetésre került a Műemlékek Nemzeti Gondnoksága, így a Központ annak általános jogutódjaként működik a beolvadást követően.

A Műtárgyfelügyeleti Iroda első fokú kulturális örökségvédelmi hatóságként ellátja a kulturális javak vonatkozásában a kulturális örökségvédelmi hatósági feladatokat. Intézkedik a kulturális javak védetté nyilvánításáról, valamint védettségének megszüntetéséről, ellátja a kulturális javak kivitelével kapcsolatos hatósági feladatokat, rendelkezik a kulturális javak megóvása és hozzáférhetősége érdekében, intézkedik az örökségvédelmi bírság kiszabása iránt, elvégzi a kulturális javak visszaszolgáltatásával kapcsolatos állami feladatokat, nyilvántartást vezet. A Műtárgyfelügyeleti Iroda döntéseinél a másodfokú hatóság a Központ elnöke.

A Központ örökséggazdálkodási és szolgáltatási tevékenységei keretében elősegíti a kulturális örökség fenntartható, hosszú távú hasznosítását, az örökség megőrzésében és kezelésében kötelezettséggel bíró állami és nem állami szereplők feladatainak ellátását, és feltárja a hazai kulturális örökségben rejlő erőforrásokat.

Feladata a kezelésében lévő állami tulajdonú műemlékek, műemlékegyüttesek és berendezéseik, műemléki értékek, régészeti lelőhelyek közgyűjtemények fenntartása, fejlesztése, hasznosítása, üzemeltetése, valamint múzeumi, közművelődési és más kulturális szolgáltatások nyújtása. Gondoskodik az Európai Unió projektjeinek megvalósításáról. Tevékenységi körébe tartozik hazánk világörökséggel kapcsolatos feladatainak, nemzetközi munkájának végrehajtása.

A kulturális örökséggel kapcsolatos dokumentumok gyűjtésével, feldolgozásával, könyv-, terv- és fotótárával szolgáltató tudományos intézményként is szolgál. Szakértő testületként működött a Kulturális Javak Bizottságát. A kulturális örökség védetté nyilvánított elemeire gyakorolja az állam elővásárlási jogát.

2. ábra: Forster Központ szervezeti ábra (forrás: 16/2013. (V. 10.) EMMI utasítás)

1.6.4. Lechner Lajos Tudásközpont Területi, Építésügyi, Örökségvédelmi és Informatikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság

A Lechner Lajos Tudásközpont Nonprofit Kft. 2013. április 15-én kezdte meg működését. Feladatai közé tartozik az Építésügyi Dokumentációs és Információs Központ, valamint az Országos Építésügyi Nyilvántartás működtetése, fenntartása és fejlesztése. A Tudásközpont kezeli a területrendezéssel, a településfejlesztéssel és településrendezéssel összefüggő dokumentációkat, ennek keretében működteti az Országos Rendezési Tervkatasztert és üzemelteti az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszert.

A szervezet 2013. július 1-jével vette át a régészeti lelőhelyekkel, műemlékekkel kapcsolatos örökségvédelmi nyilvántartás és kutatás, szakvéleményezés, valamint a védetté nyilvánítások tudományos előkészítésének örökségvédelmi feladatait. A régészeti lelőhely védetté nyilvánítása, valamint a védettség megszüntetése a Tudásközpontnál kezdeményezhető. Olyan központi közhiteles nyilvántartást vezet a régészeti lelőhelyekről és a műemlékekről, amely az örökségvédelem szempontjából fontos adatokat tartalmazza. Ingatlan örökségi értékek (műemlékek, régészeti lelőhelyek) nyilvántartási kérdéseiben önálló hatáskörű, országos illetékességű első fokú

közigazgatási hatósági jogkört gyakorló szervezet. A Tudásközpont felett a szakmai felügyeletet a belügyminiszter gyakorolja.

1.6.5. Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság

A Bizottság a kegyeleti kultúra és a nemzeti emlékezet ápolásával kapcsolatos feladatokat látja el, melyek négy csoportba sorolhatóak:

- A Nemzeti Sírkerttel kapcsolatos feladatok
- A Nemzeti Gyásszal kapcsolatos feladatok
- A megemlékezés módszertanának és gyakorlatának kialakításával kapcsolatos feladatok
- A nemzeti történeti és kegyeleti emlékhelyekkel kapcsolatos feladatok

Tevékenységi körébe tartozik többek között a múlt egy-egy kiemelkedő személyéhez vagy eseményéhez kötődő nevezetes évfordulóról való megemlékezés, az éves kegyeleti konferencia megrendezése, továbbá a jeles síremlékeket temetkezéstörténeti és képzőművészeti szempontból bemutató egyedi kiadványsorozatok megjelentetése. A bizottság határozza meg az emlékhelyek elvi feltételeit. A nemzeti emlékhely a magyarság és az ország területén élő nemzetiségek összetartozását erősítő és identitásképző jellegű, országos jelentőségű megemlékezések színhelye, a történeti emlékhely a nemzet jelentősebb történelmi eseményeinek színhelye, a kegyeleti emlékhely pedig a nemzet kegyeleti emlékezéseinek színhelye. A Bizottság –jogállását illetően- a Kormány döntési joggal rendelkező, szakmai véleményező, koordináló és ellenőrző testülete, tevékenységéről évente beszámol a Kormánynak.

1.6.6. Hatóságok

A változás alapjaként tekinthető, hogy mind az örökségvédelem, mind az építésügy felügyelete a belügyminiszter irányítása alá került.

Az örökségvédelmi szervezetrendszer átalakítása egyrészt előbb a kormányhivatalok, majd a járási hivatalok létrehozásával, másrészt az építésügyi hatóságok átalakításával összefüggésben zajlott.

Jelenleg az első fokú építésügyi hatósági feladatellátás két területre oszlik: általános és kiemelt építésügyi hatósági feladatokra. Az általános építésügyi hatósági feladat és hatásköröket az egész járásra kiterjedő illetékességgel a járásszékhelyek szerinti települések jegyzője látja el. A járási rendszer bevezetésével kialakultak a Járási Hivatalok ágazati szakigazgatási szerveként működő Járási Építésügyi Hivatalok, amik a kiemelt építésügyi hatósági feladatokat látják el. A Járási Építésügyi Hivatalok közül 21 hivatal esetén, a feladatkörük kiegészült az örökségvédelmi feladatok ellátásával is. A kijelölt Járási Hivatalok szakigazgatási szerveként létrejött Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalok – a kiemelt építésügyi hatósági és építésfelügyeleti hatósági feladatok mellett – ellátják a műemlékekkel, és a régészeti feladatokkal kapcsolatos első fokú építésügyi és örökségvédelmi hatósági feladatokat is a megyére (fővárosi kerületre) kiterjedő illetékességgel. Az Építésügyi Hivatalok illetékessége mindig az egyes járások területére vonatkozik, míg a Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalok a megye területén végzik tevékenységüket. Tehát az országban összesen 21 Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal jött létre, minden megyében egy a fővárosban pedig kettő.

Budapest Főváros Kormányhivatalának műemlékvédelmi és régészeti örökségvédelmi szakigazgatási szerveként országos illetékességgel működő Kulturális Örökségvédelmi Iroda, 2013. július 01. napjától a Lechner Lajos Tudásközpont Nonprofit Kft. szervezeti egységeként folytatja működését.

A fővárosi és megyei kormányhivatalok szakigazgatási szerveként Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalok működnek.

A fővárosi és megyei kormányhivatalok közötti koordinációt a Kulturális Örökségvédelmi Szakigazgatási Kollégium látja el a BM szakmai felügyelete alatt.

Első fokú örökségvédelmi hatóságként a járási (fővárosi kerületi) hivatalok szakigazgatási szerveként működő Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalok járnak el pl: a műemléki ingatlanokkal kapcsolatos építési engedélyezés körében, a régészeti örökség védelmével kapcsolatos feladatok tekintetében a megelőző feltárás módszerének meghatározásában, a régészeti feltárások engedélyezésében valamint a feltáró intézmények kijelölésében.

A műemléki érték védelmével kapcsolatos feladatokat másodfokú örökségvédelmi hatóságként a fővárosi és megyei kormányhivatalok szakigazgatási szerveként működő

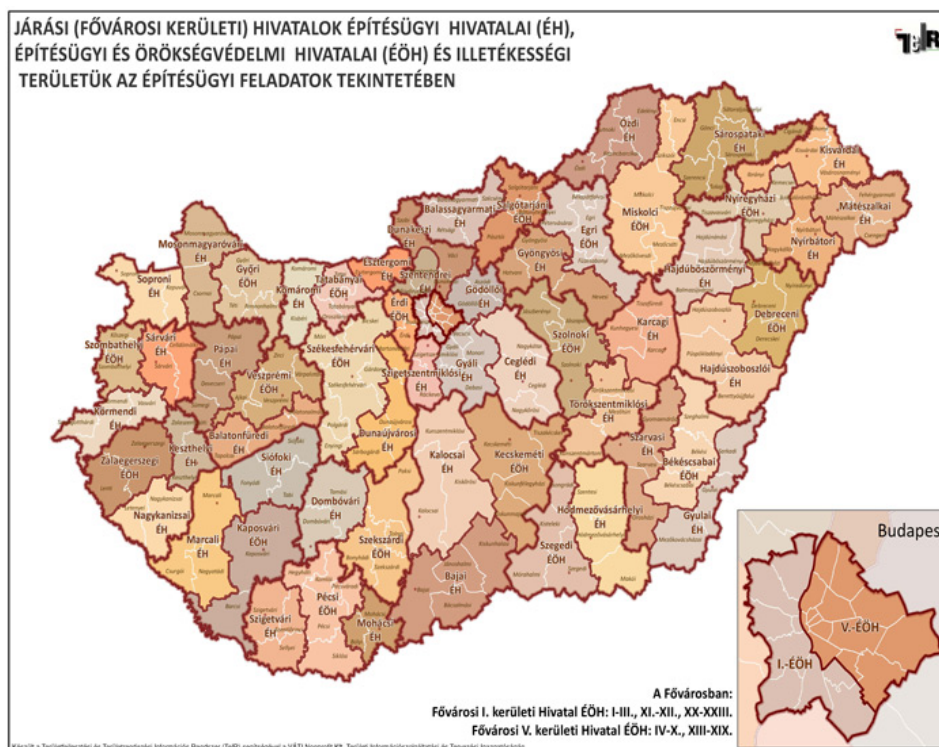
Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalok látják el. Ezen felül a Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalok döntéseivel szembeni jogorvoslati eljárásokban másodfokú hatóságként működnek közre.

A régészeti örökség védelmével kapcsolatos feladatok tekintetében másodfokú örökségvédelmi hatóságként Budapest Főváros Kormányhivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalának országos illetékességű Örökségvédelmi Irodája jár el.

Az örökségvédelmi hatóságok eljárhatnak egyrészt örökségvédelmi engedélyező hatóságként, másrészt szakhatóságként.

Az Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal végzi a műemléki értékek védetté nyilvánításának előkészítését. Szakhatósági hatáskörében eljáró örökségvédelmi hatóság a régészeti lelőhelyet, régészeti védőövezetet, műemléket, műemléki területet vagy a világörökségi területet érintő ügyben meghatározott szempontok alapján vizsgálja, hogy a tervezett tevékenység megfelel-e a jogszabályokban előírt követelményeknek. Előzetes szakhatósági állásfoglalást ad ki, eljár a műemléki ingatlanokat érintő telekalakítási ügyekben.

Az új szabályozás magyarázata, hogy az örökségvédelmi eljárások során az ügyfél kérheti az építésügyi és örökségvédelmi hatóság előzetes véleményét, mely alapján egyértelművé válik, hogy mely tevékenységre vonatkozóan kell engedélyezési eljárást lefolytatni. Az eljárások egyszerűbbek és gyorsabbak. A műemlékeket érintő tervek kettős építészeti tervtanácsai és műemléki testületi tárgyalása megszűnik.

3. ábra: Járási (fővárosi kerületi) Hivatalok Építésügyi Hivatalai, Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalai és illetékességi területük (forrás: Építésügyi Szemle 2012. 1-2. sz.)

1.6.7. Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ

Az Intézmény Jogelődje az Állami Műemlék-helyreállítási és Restaurálási Központ, amely 2007-ben a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat (továbbiakban: KÖSZ) részévé vált. A KÖSZ régészeti és egyéb épített kulturális örökség kutatásának és védelmének alapintézménye volt. A Nemzeti Örökségvédelmi Központ 2010-től része a Magyar Nemzeti Múzeumnak. Az ország egész területén ellátja a műemlék épületek és kertek kutatásával kapcsolatos szakfeladatokat. A kiemelt jelentőségű vagy veszélyeztetett helyzetű műemlékek és környezetük együttes, mintaértékű kutatását, építészeti tervezését a Műemléki Örökségvédelmi Főosztály végzi.

Az előzetes régészeti dokumentációhoz szükséges próbafeltárás elvégzésére a Magyar Nemzeti Múzeum jogosult.

1.6.8. A helyi önkormányzatok építésügyi feladatai

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény alapján a települési főépítész közreműködik a műemlékvédelemmel, illetve a helyi építészeti örökség védelmével kapcsolatos önkormányzati döntések előkészítésében. A Főépítési Iroda munkatársa nyilvántartást vezet a település műemlékeiről és a helyi védettségű épületeiről, valamint figyelemmel kíséri azok állapotát. Javaslatot készít az önkormányzati tulajdonú védett épületek felújítására, ellenőrzi karbantartásukat. Műemlék vagy helyi védettségű épület felújításának, átalakításának tervezésekor a főépítész az engedélyezési eljárás keretében írásban szakvéleményt készít. A védett épületek felújítását figyelemmel kíséri, szakmailag, illetve a helyi rendeletben foglaltak szerint támogatja.

JOGSZABÁLYLISTA	
A kulturális örökségvédelem tárgykörében alkotott hazai jogszabályok	
2001.évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről 2012. évi XCV. törvény a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről 191/2001. (X. 18.) Korm. rendelet az örökségvédelmi bírságról 393/2012. (XII.20.) Korm. rendelet a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról 395/2012. (XII.20.) Korm. rendelet az örökségvédelmi hatástanulmányról 493/2013. (XI.20.) Korm. rendelet a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről 80/2012. (XII.28.) BM rendelet a régészeti lelőhely és a műemléki érték védetté nyilvánításáról, nyilvántartásáról és a régészeti feltárás részletes szabályairól 57/2013. (VIII.7.) EMMI rendelet a kulturális javak védetté nyilvánításának részletes szabályairól 52/2013. (VII.15.) EMMI rendelet az Európai Örökség cím elnyerésére pályázó helyszínek nemzeti szintű előzetes kiválasztására vonatkozó eljárási szabályokról 310/2012. (XI. 6.) Korm. rendelet a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központról	
A kulturális örökségvédelemre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazó egyéb jelentősebb hazai jogszabályok	
Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25) 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (2013. évi V. törvény) 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyonról 1997.évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről 2007. évi CXXIII. törvény a kisajátításról 1991/6. Nemzetközi Szerződés a környezetvédelmi és területfejlesztési minisztertől Egyezmény az Európai Építészeti Örökség Védelméről	
A világörökségre vonatkozó jogszabályok	
2011. évi LXXVII. törvény a világörökségről 315/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet a világörökségi kezelési tervről, a világörökségi komplex hatásvizsgálati dokumentációról és a világörökségi várományos helyszínekről 17/2012. (II.16.) Korm. rendelet az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságáról	

1. táblázat: A kulturális örökségvédelemre vonatkozó hazai jogszabályok

2. A MŰEMLÉKEK INGATLAN-NYILVÁNTARTÁSI VONATKOZÁSAI

A műemlékek ingatlan-nyilvántartási vonatkozásinak bemutatása előtt röviden szeretném bemutatni magát az ingatlan-nyilvántartást, amit az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény, valamint a 2014. 03. 15-én hatályba lépő, Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény szabályoz.

Az ingatlan-nyilvántartás településenként tartalmazza az ország valamennyi ingatlanának:

- az ingatlan nyilvántartási jogszabályban meghatározott adatait
- az ingatlanokhoz kapcsolódó jogokat és jogi szempontból jelentős tényeket,
- az oda bejegyzett személyeknek a nyilvántartáshoz szükséges személyazonosító és lakcímadatait.

Az ingatlan-nyilvántartás tárgya maga az ingatlan. Az ingatlan-nyilvántartás tárgyát képező ingatlanok lehetnek úgynevezett önálló ingatlanok és ezektől jellegükben eltérő, önállónak nem tekinthető külön ingatlanok. Az önálló ingatlannak két fajtája van a földrészlet és az egyéb önálló ingatlan.

Az ingatlan-nyilvántartást átszövik az alapelvek, melyek magában az ingatlan-nyilvántartásról szóló törvényben kerültek meghatározásra. Változást hozott a korábbi évekhez képest az idén hatályba lépett új Polgári Törvénykönyv (2013. évi V. törvény), mivel az ingatlan-nyilvántartás alapelveinek egy része ennek negyedik részében került lefektetésre. Ezek a következők: az okirati elv, a bejegyzési elv, a rangsor elve és az ingatlan-nyilvántartás közhitelessége.

A klasszikus alapelvek közé sorolhatjuk a bejegyzés elvét, a nyilvánosság elvét, a közhitelesség elvét, a kérelemhez kötöttség elvét és a rangsor elvét, míg az ingatlan-nyilvántartáshoz kapcsolódó új elvként tartjuk számon a kötelező használat és a valósággal egyezőség elvét.

A bejegyzés elve lényegében azt jelenti, hogy a bejegyzett jogot az ingatlan-nyilvántartás nemcsak feltünteti, hanem egyes jogokat létesíti, keletkezteti is. Azok a jogokat, melyek

az ingatlan-nyilvántartásba a tulajdoni lapra történő bejegyzéssel keletkeznek, konstitutív hatályú jogoknak nevezzük.

A feljegyezhető tények vonatkozásában két nagy csoportot határozhatunk meg ezek az informatív hatályú és deklaratív hatályú tények. Az informatív tények jellemzője, hogy ha a feljegyzésük elmarad, az a hozzájuk fűződő joghatást nem érinti. A deklaratív hatályú tények azonban csak feljegyzésük esetén váltják ki joghatásukat jóhiszemű harmadik személlyel szemben.

A nyilvánosság elve szerint a tulajdoni lap tartalma és az állami ingatlan-nyilvántartási térképi adatbázis tartalma korlátozás nélkül megismerhető, vagyis bárki megtekintheti, arról feljegyzést készíthet, hiteles vagy nem hiteles másolatot kérhet. Az okirattárban lévő, valamint a széljegyzett magán és közokiratok, hatósági határozatok megtekintését a törvény szigorú feltételekhez köti.

A közhitelesség elve azt jelenti, hogy az ingatlan-nyilvántartás – ha törvény kivételt nem tesz – a bejegyzett jogok és a feljegyzett tények fennállását hitelesen tanúsítja. Ha valamely jogot az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezték, illetve tényt feljegyezték senki nem hivatkozhat arra, hogy annak fennállásáról nem tudott.

A kérelemhez való kötöttség fő szabálya, hogy a jogok bejegyzésére és tények feljegyzésére irányuló eljárás az ügyfél kérelmére vagy hatósági megkeresésre indul, amely kérelemhez, hatósági megkereséshez az eljáró földhivatal kötve van.

A rangsor elve arra utal, hogy a jogokra és tényekre vonatkozó bejegyzések bizonyos viszonyban, rangsorban vannak egymással. Ezen elv szerint az ingatlan-nyilvántartásba egy-egy bejegyzés ranghelyét és ezzel a bejegyzések rangsorát, a bejegyzés, feljegyzés iránti kérelem iktatási időpontja határozza meg.

Az okirat elve alapján az ingatlan-nyilvántartásba jog bejegyzésére és jogilag jelentős tény feljegyzésére, adatok átvezetésére - ha törvény másként nem rendelkezik- csak az ingatlan-nyilvántartási törvényben meghatározott okirat vagy jogerős hatósági, illetve bírósági határozat alapján kerülhet sor. Az okirat elve növeli az ingatlan-nyilvántartás közhitelességét és közbizalmi hatását.

A törvény tételesen felsorolja az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezhető jogokat és a feljegyezhető jogilag jelentős tényeket.

A jogilag jelentős tények között találjuk az ingatlan jogi jellegét, ami az informatív hatályú tények közé tartozik. Ez a tény azért fontos a műemlék ingatlanok vonatkozásában, mert a műemléki védettség ténye jogi jellegeként kerül feltüntetésre az ingatlan tulajdoni lapjának I. részére. Jogi jellegként műemlék, műemléki terület (műemléki jelentőségű terület, történeti táj, műemléki környezet) jegyezhető fel.

„Az ingatlan jogi jellege címén elsősorban a tulajdonjog közérdekű korlátozásával járó tényeket kell az ingatlan-nyilvántartásba feljegyezni.”¹⁵

A tulajdonjog közérdekű korlátozásai közé soroljuk a műemlékvédelemmel kapcsolatos rendelkezéseket is. „A tulajdonjog közjogi korlátai mögött elvileg minden egyes esetben a közérdek húzódik meg, amit a jogalkotó és jogalkalmazó szervek útján az állam érvényesít, ha kell (és többnyire kell) közhatalmi kényszerrel.”¹⁶ „A műemlék ingatlanok tulajdonosait további tevőleges (fenntartás, jó karbantartás, kijavítás, pótlás) és tűrési (kutatás, szemle, látogatás) kötelezettségek, illetőleg korlátozások terhelik.”¹⁷

A műemlékvédelem tárgyainak műemléki védelme a védetté nyilvánítással jön létre. Ennek az ingatlan-nyilvántartásba történő feltüntetését a védettséget elrendelő miniszteri rendelet alapján a műemlékvédelmi hatóság kezdeményezi. Ez a közérdekű korlátozás magát az ingatlant terheli, vagyis független a tulajdonos személyétől és az ingatlan használatának lehetőségét szűkíti. A műemléki védettség többféle lehet: műemlékké lehet nyilvánítani az egyes ingatlanokat egyedileg, ekkor a védelem az épület egészét, egyes helyiségeit, valamint építészeti elemeit részleteiben is átfogja, viszont több ingatlanból álló összefüggő terület vagy településrész műemléki jelentőségű területté nyilvánításakor nem az egyes épületeket külön-külön, hanem a terület szerkezetét egységében védi.

¹⁵ Fenyő György, Hidvéginé Erdélyi Erika, Papp Iván: Magyar ingatlan-nyilvántartási jog (Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar, Általános Jogi Tanszék, Székesfehérvár, 2007. 69.p)

¹⁶ Lenkovics Barnabás: Magyar polgári jog – Dologi jog (Eötvös József Kiadó Bp. 2006. 107. p.)

¹⁷ Lenkovics Barnabás: Magyar polgári jog – Dologi jog (Eötvös József Kiadó Bp. 2006. 111.p.)

A máriabesnyői templom épületét 1960-ban a 6502 számú telekkönyvi betétben tartották nyilván. Ide került feljegyzésre a 6078/1960 szám alatt a műemléki védettség. A feljegyzés így szól: „a műemléki védettség az 1949. évi 13. tvr. és az 54/1960 kormányrendelet alapján feljegyeztetik.” Az ingatlan-nyilvántartás szerkesztését követően az ingatlan a 4073 helyrajzi számon és a 4524 tulajdoni lap számon került nyilvántartásba a manuális tulajdoni lapon. A védettség nem található meg a tulajdoni lap I. részén. A mai számítógéppel vezetett ingatlan-nyilvántartásban a templom a 4073 helyrajzi szám alatt van felvéve. A tulajdoni lap I. részén jogi jellegként műemlék feljegyzés szerepel, ami a 35805/1999.03.04 számú határozattal, az Országos Műemlékvédelmi Hivatal Műemlékfelügyeleti Igazgatóságának a megkeresése alapján került feljegyzésre. A védetté nyilvánítás nyilvántartásának törzsszáma: 7035

2.1. A műemlékekre vonatkozó tulajdonjog szerzése

A tulajdoni lap II. része az I. részben meghatározott ingatlanra vonatkozóan tartalmazza a tulajdonjogot, állami tulajdonban álló ingatlan esetében az állam tulajdonosi jogait gyakorló szervezet megnevezését és a vagyonkezelői jogot. A műemlék ingatlanok nagy része állami, önkormányzati vagy egyházi tulajdonban található. A nem állami tulajdonú műemlékek eladásakor az államot jogszabályon alapuló elővásárlási jog illeti meg. A jogszabályon alapuló elővásárlási jog ingatlan-nyilvántartási bejegyzés nélkül is dologi hatályú, így az ilyen jog jogosultjával szemben a vevő akkor sem hivatkozhat jóhiszemű jogszerzésre, ha az elővásárlási jog az ingatlan-nyilvántartásba nem volt bejegyezve. A 2001. évi LXIV. törvény 86. § (4) bekezdése szerint: Az 1998. január 1-je előtt hatályos jogszabályok alapján műemlék, műemlék jellegű, városképi jelentőségű kategóriában védett ingatlanok tekintetében első helyen az államot, második helyen a feladatot ellátó helyi önkormányzatot, ennek hiányában az ingatlan fekvése szerinti települési önkormányzatot elővásárlási jog illeti meg. A vallási közösség működését biztosító, illetve hitéleti, oktatási, nevelési, egészségügyi, szociális, gyermek- és ifjúságvédelmi, továbbá kulturális célú, egyházi használatban lévő műemlék épület esetében a települési önkormányzat helyett második helyen a használót illeti e jog. Az 1998. január 1. után védetté nyilvánított ingatlanok tekintetében a védettséget kimondó miniszteri rendelet tartalmazza az elővásárlási joggal való rendelkezést. Amennyiben a műemlékekre több elővásárlási jog áll fenn, első helyen az államot, második helyen az ingatlant kezelő (vagy

ingyenesen használó) önkormányzatot, harmadik helyen az ingatlan fekvése szerinti települési önkormányzatot illeti meg az elővásárlási jog.

Amennyiben egy jogi személy, illetve az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezhető jogra üzleti képességgel bíró jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet szerzi meg egy ingatlan tulajdonjogát, annak a bejegyzési kérelméhez az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény 37.§ (3) bekezdésébe foglaltak alapján képvisleti jogát cégkivonattal, cégmásolattal és aláírási címpéldánnyal kell igazolnia. A törvény az egyházakra vonatkozóan is külön szabályozást tartalmaz, meghatározza a bevett és az 2011. évi CCVI. törvény szerint nyilvántartásba nem vett egyházak által benyújtandó igazolásokat. A bevett egyházaknak a bejegyzési kérelemhez csatolnia kell a nyilvántartásba vételéről szóló igazolást, a képvisleti jogosultságot igazoló, az egyházakkal való kapcsolattartás koordinációjáért felelős miniszter által kiállított igazolást, valamint a képvisletére jogosult aláírási címpéldányát. A lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény melléklete tartalmazza a bevett egyházak körét, amely alapján a Magyar Katolikus Egyház a bevett egyházak közé tartozik. A Magyar Kapucinus Delegációt a Fővárosi Törvényszék 1995-ben a 96 szám alatt vette nyilvántartásba, jelenlegi képviselője: Tellan Sergio

3. A MÁRIABESNYŐI NAGYBOLDOGASSZONY BAZILIKA TULAJDON ÉS BIRTOKVÁLTOZÁSAI

Máriabesnyő ma Gödöllő városhoz tartozik, annak egyik legszebb városrésze, hagyományai és történelme meghatározó erejűek. Gödöllőtől keletre, gyalogosan bő fél óra alatt közelíthető meg, dombok és erdők szegélyezésében fekszik, önálló megállóval rendelkezik a Budapest-Hatvan vasútvonal mentén. A máriabesnyői kegyhely egyházi és kulturális jelentőse az egész városrészt kihat. A kegyhely építése Grassalkovich I. Antal nevéhez fűződik, aki az elkészült, majd később kibővített épületegyüttest a kapucinus szerzetesek gondjaira bízta. 1950-ig a Besnyői Kapucinus Szerzet-et találhatjuk tulajdonosként a birtoklapokon feltüntetve, amikor is egy törvényerejű rendelettel a szerzetesrendek feloszlatásra kerültek, tulajdonaikat államosították. A templom kezelője, majd 1978-tól tulajdonosa a Római Katolikus Egyház, a többi ingatlanon a tulajdonjog a Magyar Állam javára került bejegyzésre. 1951-től a váci egyházmegyéhez tartozó plébánia kezelésébe került az alsó és felső templom, a könyvtár, az imaterem, a sekrestye és a papi lakás, a kolostor kezelőjévé pedig az Agrártudományi Egyetem vált. A kapucinus szerzetesek a rendszerváltás időszakában az 1989-91 években térhettek vissza, és vehették birtokba régi tulajdonaikat. A tulajdonjog bejegyzésekre 1996-ban került sor. A Máriabesnyői Nagyboldogasszony Bazilika ma a Magyar Kapucinus Delegáció tulajdona, az intézmény ellátását azonban nem tudják biztosítani így jelenleg a váci egyházmegye gondjaira bízta.

3.1. Máriabesnyő

1. kép: A Nagyboldogasszony Bazilika
(forrás: <http://mariabesnyo.vaciegyhazmegye.hu/portal/index.php>)

Besnyő nevének említése írott forrásban először 1345-re tehető, Bessenew, azaz Besenyő alakban. A neve arra utal, hogy a települést a IX-X. században besenyők lakták, tehát már a honfoglalás idején is lakott terület volt. A XII. század elejére már népes településnek számított. A váci püspök 1214-ben a leleszi premontrei prépostságnak ajándékozta a besnyői birtokot, amelyet azonban a XIII. században a tatárjárás szinte teljesen elpusztított. A környékbeli erdőkből visszatelepülő lakosság újra felépítette a községet, de már új helyen, a templomdomb környékén. IV. Béla király a hatvani premontrei rendnek adományozta a község egy részét, a másik része pedig magánkézbe került. A török pusztításnak Besnyő is áldozatul esett. A hódoltság idején elnéptelenedik, s az oklevelek csak a XVII. században említik újra, Gödöllőhöz tartozó lakatlan pusztaként. A Grassalkovichok 1723-ban jelentek meg Gödöllőn, amikor a török és kuruc háborúk után újraformálódó főnemesség karakteres figurája I. Antal a település részleges birtokosává vált. 1737-ben további birtokokat vásárolt, így került a tulajdonába besnyő is.

2. kép: Grassalkovich I. Antal portré (forrás: Gödöllői Királyi Kastélymúzeum)

Grassalkovich I. Antal (1649-1771) elszegényedett köznemesi családból származott, egyszerű ügyvédként kezdte pályafutását. Fényes karrierjének alakulásához egyformán hozzájárult tehetsége, a bécsi udvarhoz való lojalitása és Magyarország XVIII. századi politikai és gazdasági helyzete. Pályájának kezdete az ország százötven éves török- és Habsburg- ellenes harcainak lezárásával esett egybe. Az ország gazdasági életének merkantilista szellemű újjászervezésében fontos szerephez jutottak a köznemesi rétegből származó, az udvarhoz hűséges hivatalnokok, akik jól jövedelmező nagybirtokok kialakítására törekedtek. I. Lipót, annak érdekében, hogy a török hódoltság alól felszabadult területek birtokviszonyait rendezze, 1690-ben létrehozta Kollonich Lipót bíboros-érsek elnöklete alatt az Újszerzeményi Bizottságot (*Neoacquistica Commissio*). Ha a földesúr birtokjogát nem tudta hitelesen igazolni, a kincstár tulajdonába került. Ennek a bizottságnak lett Grassalkovich I. Antal az elnöke, így kiváló lehetőségei adódtak saját birtokainak gyarapítására.

Politikai karrierje is töretlenül ívelt felfelé. Királyi személynökként ő látta el az uralkodó személyes képviselőt a magyar jogszolgáltatásban, később rábízták a magyar pénzügyek igazgatását: a Magyar Királyi Kamara elnökévé nevezték ki. Egyre magasabb hivatali tisztségei mellé bárói címet kapott, majd Mária Terézia grófi címet adományozott részére.

Az uralkodó koronaórré, (1751), majd valóságos belső titkos tanácsossá és főlovászmesterré nevezte ki. Királyi adományozás révén Baja földesura, majd Nógrád megye főispánja lesz, megkapta a Szent István Rend nagykeresztjét is. A XVIII. század közepére a Magyar Királyság 6. legnagyobb földbirtokosává vált. A Grassalkovich uradalom az 1700-as évek végén a korabeli Pest megye 22 település és 21 pusztájának határában, 135 ezer kh-on terült el, melynek központja Gödöllő volt. A mélyen vallásos gróf 33 templomot építtetett, köztük a gödöllői kastélykápolnát és a besnyői kegytemplomot. A főúr élete végén minden egyházi építkezésének költségét számba vette, egyenlege 215 ezer és 600 forint volt, ennek az összegnek közel az egyharmada kb. 70 ezer forint körüli összeg fordítódott a besnyői templomra, amely legnagyobb egyházi beruházásának számított.

3. kép: A Grassalkovich birtok térképe (forrás: Gödöllői Királyi Kastélmúzeum)

3.2. A kegyhely története

4. kép: Kegyszobor
(csontszobrocska)

A kegyhely megépítéséhez számos legenda fűződik. Grassalkovich I. Antal háromszor nősült, első felesége Langh Erzsébet hétévi házasság után 1729-ben meghalt. Újra megnősült Klobusitzky Krisztinát vette el, akitől a főúrnak négy leánya és két fia született, de a negyedik leány születésénél az anya gyermekágyi lázban meghalt, így a gróf ismét özvegyen maradt. A gróf harmadik felesége Krisztina testvére Terézia lett. Terézia hét évi házasság után halálosan megbetegedett és a legenda szerint a főúr fogadalmat tett, hogy ha felgyógyul a felesége, akkor egy lorettói kápolnát épít a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére. Terézia felgyógyult, de a gróf nem tudta hová építse a templomot.

Egy alkalommal, amikor a grófi pár a hatvani birtokuk felől hazafelé kocsikázott Gödöllőre a lovak megbokrosodtak és elragadták a hintót. Az utasok életveszélybe kerültek és Istenhez fohászkodtak, amikor a paripák váratlanul megálltak. Kiszállva a kocsiból megpillantották a fákkal benőtt templomromot. A gróf ekkor határozta el, hogy a több száz éves templomromok fölött építi meg a kápolnát, és az alá családi sírboltot készíttet.

A Szűz Mária kultuszát megtestesítő lorettói kápolnák építése Mária názáreti házának a „Santa Casa” (Szent Ház, pontosabb fordításban Házikó) történetére vezethető vissza. Ebben a kisméretű épületben jelent meg Máriának Gábiel arkangyal, hogy meghirdesse Jézus születését, azaz a kis hajlék volt a Szeplőtelen Fogantatás, az Angyali üdvözlés helyszíne.¹⁸ Ez a kis épület található az itáliai Loretóba. Egyes feltevések szerint, a szentföldről, hogy megvédjék az iszlám hódításoktól a ferences szerzetesek hozták el hajón, más vélemények alapján a keresztes lovagok szállították el, a legenda pedig arról szól, hogy angyalok repítették az üdvözítő házát Loretóba. Kegyszobrát cédrusfából

¹⁸ Varga Kálmán: Nagyboldogasszony Bazilika Máriabesnyő (1759-2000) (Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség és a Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány, 23. p.)

faragták, Máriát ábrázolta karján a gyermek Jézussal. Loretó, ahol a Szűz Mária csodatévő képét is őrizték, már a középkorban híres zarándokhellyé vált. A házacska első másolatát Svájcban emelték, 1465-70 között, míg a történelmi Magyarországon a XVI-XVII. században kezdtek lorettói kápolnákat építeni, összesen 22 kápolnát létesítettek. A kegyszobor másolatát hiteles körülmények között hozzáértették az eredetihez, amelyet aztán az újonnan épült kápolnában helyeztek el. Grassalkovich kérésére a lorettói kegyszobor cédrusfából készült mását két stájer kapucinus szerzetes gyalog hozta Máriabesnyőre.

1759 tavaszán fogtak hozzá a munkálatokhoz, mely a romok eltakarításával kezdődött. Az építkezésen dolgozó Fidler János kőműves álmában jelenést látott, amely szerint a romok helyén "valami szép tárgyat" fog találni. 1759. április 19-én Tóth Márton napszámossal az álomban megjelölt helyen ásni kezdtek, és egy csontból faragott szobrot találtak, amely Szűz Máriát ábrázolja a kis Jézussal. A 11 cm magas, 4 cm széles szobrocska elefántcsontból, és valószínűleg a XII. században készült. A nem mindennapi, sőt csodaszámba menő esemény fölbulyogatta az építőket és a gödöllői udvart is. Grassalkovich a talált kincset a kastélyba vitette, a szoboralakok részére a családi ékszerekből koronát készíttetett, és 23 briliánsból font övvel látta el a szobrot, amelyet kristályüveg mögé, ezüstből készült házacskába zárt. A lelet megtalálásáról a vallomásokat pecséttel megerősített iratban rögzítették, és az irat hitelesítését követően az ezüst ládika hátoldalára Migazzy Kristóf bécsi érsek latin nyelvű feliratot vésetett. A csontszobrot csak nagy ünnepek alkalmával vitték át a templomba a kastélyból. A kápolnát 1761. augusztus 15-én szentelték fel, és helyezték el benne a lorettói kegyszobor cédrusfából készült mását. A kicsiny csontszobrocska 1763-ban került véglegesen Besnyőre, és ma is a kegyhely szellemét és lelki lényegét adja. A csodálatos módon fellelt Mária szobor miatt zarándokok ezrei érkeztek a kápolnához, és Grassalkovich számára nyilvánvalóvá vált, hogy a hívek kiszolgálására állandó papi jelenlétre van szükség. Gróf Migazzi Kristóf bíboros váci püspök segítségével a hatvani kapucinusokat telepítette le a kápolna mellé, számukra zárdát építtetett, így biztosította a kegyhely gondozását. A főúr az anyagi kiadásaihoz földbirtokot is akart adományozni a szerzeteseknek, de azok a szigorú szabályaik szerint azt nem fogadhatták el. Végül Migazzi Kristóf segítségével olyan megállapodást kötöttek, hogy az alapító gondoskodik a templom és a zárd fenntartásáról, de nem rendel az ellátásra egy egész birtoktestet. Az uradalom területén

koldulási körzetet is kijelölt az alamizsna gyűjtésére. A zárda megépítése mellett a gróf a kápolna kibővítéséről döntött, mert az már kicsi lett az egyre több hívő számára. Az építkezés 1768 és 1771 között zajlott. A lejtős terepen Mayerhoffer János tervei szerint megkezdődött a munka. Csak két részletben lehetett építkezni, előbb elkészült a családi kriptá és a mai altemplom, e fölé épült a templom, amelyet nyaktaggal kapcsoltak a már meglévő kápolnához. Felszentelésükre 1771. szeptember március 17-én került sor.

3.3. A kapucinus szerzetesrend

A szerzetesség, mint életforma és intézmény egyidős a keresztény vallással. Eredete a remeteségre vezethető vissza, mint a bűnös világból való kivonulás és a megtisztult, Isten állandó jelenlétében való élet. A szerzetesek általában egy helyen és egy közösségben élnek az evangéliumi tanácsok szerint. Tagjaik önkéntes hármass fogadalmat tesznek, mely szerint: lemondanak az egyéni tulajdonról és anyagiakról (szegénység), függetlenségre törekednek az ösztönöktől és érzékektől (tisztaság), és személyes akarataikat alávetik az előjárójuknak (engedelmesség). A szerzetesség rendekbe tömörülve közös, aszketikus életmódot folytat, és hasznos tevékenységeket lát el az adott rend regulája szerint. Assisi Szent Ferenc szakítva családjával két évet remeteségben töltött és küldetését felismerve 1208-tól társaival vándorprédikátorként járta Itáliát. Kis apostoli közössége a Kisebb Testvérek, vagyis a Ferencesek I. Rendje 1209-ben nyerte el szóban, 1223-ban írásban is a pápai jóváhagyást. A közösség többször is nagy változáson ment keresztül. Ezek eredményeként ma három önálló ferences szerzetesrend létezik: az obszervánsoké (kisebb testvérek, közismert nevén ferencesek), a konventuálisoké (minoriták) és a kapucinusoké. A Kapucinus Kisebb Testvérek Rendje a ferencesek családjának harmadik férfi rendje, pápai jogú intézmény. Létrejött a XV-XVI. század fordulóján élt két itáliai ferences szerzetes nevéhez fűződik. Az új rend jogi alapját VII. Kelemen pápa 1528-ban kiadott kapucinus bullája fektette le. Az első évtizedekben Itália határain belül kellett maradniuk. Mintegy 50 év alatt 18 tartományt és 300 kolostort hoztak létre, a barátok száma pedig 3500-ra emelkedett. 1574-ben már átlépheték a határokat, és ez után már Európában is hamar gyarapodtak. 1619-ben teljes önállóságot kaptak V. Pál pápától, számuk ekkor már majdnem elérte a 17 ezret. A XVIII. század közepe utánra tekinthető aranykoruk, ugyanis ekkor a rendnek 64 tartományában 1760 kolostora, 300 missziós állomása és közel 32 ezer tagja volt. A ferences család rendjei,

így a kapucinusok is a kolduló rendek közé tartoztak, és egyazon regula szerint éltek. A regulát a rend alapítója Assisi Szent Ferenc állította össze, melyben az apostoli életformát tekintette követendőnek. Lényege a puritán élet és fő tevékenysége az evangelizáció. A kapucinusok ezen belül is egy szigorúbb életmódot vallottak magukénak, továbbá tagjai családi nevükről lemondtak és megjelenésükben is Assisi Szent Ferencet követték, szakállt növesztettek és egyszerű szabású, kávébarna és a ferences barátokénál valamivel hosszabb csuklyás ruhát viseltek. Elnevezésük a csuklya (latinul: capitum) szóra vezethető vissza. Derekukat fehér kötéllel kötötték át, melyen a szerzetesi fogadalomra emlékeztető három csomó és rózsafüzér függött. Nagyobb hangsúlyt kapott életükben a csendes, imádságos visszavonultság, de ott voltak a járványos betegek ápolásánál, lelkesként a csatatereken, és az egyszerű szegény nép körében mint hittérítők és népszónokok. Magyar földön először a 15 éves háború (1591-1606) idején jelentek meg, mint a keresztény csapatok tábori lelkeszei. A XVII. században már számos kolostort alapítottak. A rend honosítására a magyar országgyűlés 1723-ban hozott határozatot (1723. évi XCVI. törvénycikk).

Máriabesnyőn 1763-ban az első szerzetesközösség három, 1764-ben pedig négy papból és két laikus testvérből állt. 1767-ben hat, 1769-ben már tíz, 1770-ben pedig 11 volt a szerzetesek száma. A Mária Terézia, és a megyéspüspök által engedélyezett 16 fős létszámot a rendház 1771-ben érte el. A szerzetesek önfenntartók lévén minden munkát saját maguk végeztek. Az önellátás és a természetbeni támogatások körébe tartozott a zárdá keleti szárnya mellett kialakított konyhakert, az északra elterülő gyümölcsös és a postaút mentén ásott halastó. A terményeket és egyéb fontosabb szükségleteket az uradalom biztosította. Grassalkovich az ún. Hétház megalapításával segítette a kapucinusokat. A zárdától nyugatra hét, kerttel és szőlővel kimért házat építtetett, és azokba megbízható, kiérdemesült jobbágyokat telepített. Minden házhoz tartozott istálló és vendégszoba, hogy az érkező zarándokokat el tudják látni. A jobbágyok feladata a templom és környezetének őrzése, rendben tartása, valamint annak a fásoros útnak a tisztán tartása, amely összekötötte a gödöllői kastélyt a kápolnával.

3.4. A Grassalkovich birodalom szétesése

1771. december 1-jén az alapító kegyúr Grassalkovich I. Antal váratlanul szívszélhűtésben elhunyt. Végakarátában nemcsak családjáról, jobbágyságai jövőjéről és birtokai sorsáról gondoskodott, hanem egyházszerzői munkája eredményeinek megtartásáról és folytatásáról is. Gondja volt arra is, hogy az általa tervezett vagy elkezdett építkezések befejezést nyerjenek. Felesége Klobusiczky Terézia végrendeleti alapítványában gondoskodott a templomok fenntartásáról, a szertartásokban segédkező papok ellátásáról és a katolikus hitre térők segélyezéséről. Tíz év múlva 1781. december 20-án hunyt el, koporsóját Besnyőn az altemplom kriptájában helyezték el. A birtokot fia, II. Antal gróf örökölte, aki még az apa életében kamarai tanácsos, valamint Zólyom vármegye főispánja, 1772-83 között második koronaőr, 1783-tól pedig főlovászmester volt. II. Antal herceg főleg Bécsben és Pozsonyban tartózkodott. A herceg nem Besnyőn lelt végső nyugalmat, hanem Pozsonyivánkán temették el. Egyetlen fia, III. Antal herceg 23 éves korában örökölte meg a hatalmas Grassalkovich-birtokot. Anyagi nehézségei ellenére nagyvonalú mecénás volt, támogatta az árvákat, az árvízi károsultakat, a hatvani kastélyt pedig katonai kórház céljaira rendezte be. Az ő adományai voltak azok a területek, amelyekre a Nemzeti Színházat és a Nemzeti Múzeumot építették. Adósságai miatt azonban birtoka csőd alá került. 1841-ben bekövetkezett halálával kihalt a Grassalkovich-család. Özvegye, Esterházy Leopoldina hercegasszony a három Grassalkovich tetemét a pozsonyivánkai templom sírboltjából Besnyőre szállíttatta a családi sírboltba. Esterházy Leopoldina 1864. december 21-én 89 éves korában hunyt el, és a családi kriptába helyezték örök nyugalomra. A csődeljárás miatt zár alá helyezett hercegi vagyon 1850-ben feloldásra került, az egyes birtokrészek eladásával a leányági örökösök között meg tudták osztani a vagyont. Az uradalmak és birtoktestek részekre szakadtak, Besnyő kegyuraságát gróf Viczay Károly örökös vette át, de az eladósodott Gödöllő-hatvani birtokot kénytelen volt eladni báró Sina Györgynek, aki a szerződés szerint köteles volt a kapucinus szerzetesekkel kapcsolatos terheket is viselni. A Sina család bőkezűsége révén nagyobb tatarozást végezhettek a besnyői épületegyüttesen. Alig másfél évtized múltán a báró egy belga banknak adta el az uradalmat. A bank az uradalom egyes területeit felparcellázva értékesítette. A kiegyezést követően gróf Lónyay Menyhért pénzügyminiszter a banktól megvásárolta a gödöllői uradalmat, és koronázási ajándékkul felajánlotta I. Ferenc Józsefnek. A visszavásárlásról az akkori jogszabály így

rendelkezett: „A magyar koronai javak után a megszüntetett úrbériség váltságdíja, valamint a szőlődézsma váltság és egyéb államjavak értékesítése fejében befolyt pénzeszegek egy részén megvett, és a Gödöllő mezőváros, Kerepes, Dány és Isaszeg helységek határaiban fekvő majorsági birtokból s ezek tartományaiból, továbbá: az egerszegi, besenyői, babati, szent-györgyi, nyíregyházai, szent-királyi és kis bagi pusztákból álló gödöllői uradalom, a fennálló hazai törvények jelesül az 1439:XVI. tc. 1. § és az 1514:I. és II. törvénycikkelyek értelmében, Ő császári és Apostoli királyi Felsége legkegyelmesebb megegyezésével, az elidegeníthetetlen magyar királyi koronajavak állományába felvételük, és ezen minőségében becikkelyeztetik.”¹⁹ Ferenc József a birtokot a kincstárnak visszaadta, a kastélyt és a vadászati jogot megtartotta, egyúttal átvette a kegytemplom és kolostor kegyúri terheit. Erzsébet királyné kedvelt tartózkodási helyévé vált Gödöllő, a királyi család hölgy tagjai gyakran látogattak ki Máriabesnyőre. Ferenc József gondoskodott a kolostorról, gyémántköves gyűrűvel ékesítette a Mária-szobrocskát, és az alapítás 150. évfordulójára 3000 koronával támogatta. A király nagyobb pénzadománya, és a hívek közadakozása lehetővé tette a templom belső restaurálását 1913-ban. Ekkor nyitották egybe a loretoi kápolnát a templom szentélyével. Thury György festőművész három freskóval látta el a templomot.

A XIX. században a kolostor együttes, leszámítva kisebb átalakításokat lényegében még alapításkori struktúráját őrizte. Az 1880-as évek végén történtek nagyobb felújítások, ekkor hozták rendbe a tetőt, és a külső épületrészeket, többek között az istállót és a kerítéseket. XIX.-XX. század fordulója körül bekövetkező építészeti, belsőépítészeti átalakítások, valamint a templomterek ikonografikájában történt módosulások folytán az épületegyüttes új elemekkel gazdagodott. 1900-ra tehető, amikor a felső templom új boltozatot kap, a sekrestyét a kórust, az ún. portafolyosót és a zárda északkeleti szárnyát is újracsindelyezik. A szakralitással összefüggő, főképpen a felső templom ikonografikáját érintő átalakításokra először 1900-ban, majd 1912-13-ban került sor.²⁰

¹⁹ 1868. évi V. törvénycikk a gödöllői uradalomnak megvételéről és a koronajavak állományába sorozásáról (Szentelést nyert 1868. április 29-én. Kihirdetett az országgyűlés mindkét házában 1868. április 29-én. Megjelent az Országos Törvénytárban április 30-án.)

²⁰ Varga Kálmán: Nagyboldogasszony Bazilika Máriabesnyő (1759-2000) (Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség és a Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány, 160-161. p)

Az 1920 utáni bő két évtizedben a templomot és a rendházat is felújították, a templomterek ikonografikája pedig ismét módosult. A világháború utánra a kolostoregyüttes állapota leromlott, az akkori nemzetgyűlési képviselő Kálmán István a támogatások elérése végett megmozgatta a kegyuraságot gyakorló uradalmat, valamint az illetékes minisztériumot. 1923-ban a vallás és közoktatási miniszter Klebesberg Kunó látogatott el Máriabesnyőre, akinek látogatása nem csak állami támogatás ígéretét hanem, a helyreállításban egy egészen újszerű szempont érvényesülését a műemléki értékek megőrzését is jelentette. Klebesberg kezdeményezésére a Műemlékek Országos Bizottsága szakvéleményt készített az épületről és ez alapján az 5328/1923. számú miniszteri rendeletben mondták ki a védettséget. A MOB a helyreállítási munkák tervezésével és irányításával Wälder Gyula építész, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagját bízta meg. A Grassalkovich tervtárból előkereste a 18. századi terveket, amelyek segítségével még 1923-ban elkezdődött a munka. Felújították a műemlékegyüttes teljes tetőzetét, az ablakokkal együtt kijavították a homlokzatot. A zárdát belülről is felújítják, rendezik az épületet körülvevő kerteket. 1930 után helyre hozták a keleti bástyafalakat, a zsindelytetőt vörös és szürke színű pala tetőre cserélik, és átfogó belső felújítást végeznek. Az átalakítás műemléki felügyelet alatt valósult meg. A világháborúban elrekvirált harangok helyébe a hívek áldozatkészségéből 1925-ben 25 új harangot vásároltak. A templomhoz vezető út elejére 1943-ban gyönyörű székelykaput állítottak. A kegytemplom-kolostor együttes közelében, a dombtetőn 1933-ban épült fel a Salvator Nővérek zárdája.

1950-ben a 34/1950. számú törvényerejű rendlettel a rendek működési engedélyét megvonta a hatalom - ez alól csak 4 renddel tett kivételt -, és a rendházakat államosították. A kolostor egy kis részében meghagyták a plébániahivatalt, az épület nagyobb részét egyetemi oktatási célra használta a Gödöllői Agrártudományi Egyetem. A nővérek rendházában 1955-1988 között a Török Ignác Gimnázium működött. Újabb felújítás az 1960-as években történt az Országos Műemléki Felügyelőség kikötései szerint, a műemléki értékek megóvását szem előtt tartva. 1974-ben a Felügyelőség szakembereinek ellenőrzése mellett újították meg a leromlott templomtornyot, majd 1978-ban vörösrézlemez tetővel borították. Besnyő népszerűsége újra nőtt, ezt bizonyítja egy 1982. évi feljegyzés, mely szerint a főbúcsún, Nagyboldogasszony augusztusi ünnepén tízezres a hívek tömege, és közöttük ismét megjelentek a határon túli magyarok

és sűrűsödtek a zárandoklatok. 1989-ben megszűnik az Állami Egyházügyi Hivatal, és a jogalkotás a rendi élet újraindítását is legalizálta. Az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvényt január 24-én hirdették ki. A férfi és női szerzetesrendek újra talpra állhattak, megtalálva helyüket az időközben megváltozott társadalomban. Az épületek visszaadására 1991-től került sor, az 1991. évi XXXII. törvény alapján, viszont a rendek már ezt megelőzően birtokba vehették a korábbi tulajdonaik egy részét. A szerzetesek 1989. augusztus 15-én térhettek vissza épületeikbe. Az 1950-ben szétszórt 71 kapucinusból ekkor még 16 pap és 3 laikus testvér élt, a papok közül 3 külföldön, 3 pedig a közösségen kívül. A rend mind a négy nagy múltú kolostorát visszakapta, így az élet Budán, Mórán, Tatán és Máriabesnyőn egyaránt megindulhatott. Máriabesnyőn 1990-1995-ben, majd 1997. és 1998. években történtek helyreállítási munkálatok. A kapucinusok visszatérével a kegyhely hitélete fölfelé ívelt, az ide látogatók száma évenként eléri a 40-50 ezer főt. 1994-augusztus 18-án Besnyőn került sor a hazai provinciális megválasztására, melynek eredményeként Tamás atya lett a tartományfőnök. Tamás atya tevékenysége során megújult a kegyhely Mária-kultusza, és jól működött a kapucinus közösség élete. Építő és szervező munkáját korai és váratlan halála megszakította, 2000. december 19-én Máriabesnyőn hunyt el. Halálakor vált nyilvánvalóvá, hogy a ház és tartományfőnök szinte egy személyben tartotta össze a hazai kapucinus közösséget, amely kitartó vezetője nélkül sorvadásnak indult. Új provinciális megválasztására már nem is került sor, és a 2003-ban 11 tagot számláló magyarországi familiát a velencei tartományhoz csatolták. Az anyagi és utánpótlás nehézséggel küzdő rend 2001 nyarán hagyta el Máriabesnyőt, átadva a kolostort és a plébániát a váci egyházmegyének. A szerzeteseket a móri és a tatai kolostorok fogadták be. A váci egyházmegye püspöke 2002-től szerzeteshiány miatt Máriabesnyőt világi plébános gondjaira bízta. Küldetése, a Máriaku-kultusz ápolása, azonban nem változott, sőt tovább erősödött, amikor XVI. Benedek pápa az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció 2008. május 2-án kelt határozatával a Máriabesnyői Kegyetemplomot Basilica Minor rangra emelte. A bulla ünnepélyes kihirdetésére 2008. szeptember 7-én Kisboldogasszony ünnepén került sor.

A besnyői kapucinusok tulajdonát képező területek az 1930-as években az 555 számú telekkönyvi betét alapján					
Helyrajzi szám	Birtok	Kataszteri térmérték 1600 □ öles holdakban		Adó-kataszteri tiszta jövedelem	
		hold	□ öl	ft.	kr.
3070	Szőlő az ó Besnyői dűlőben	2	525	33	76
3071	Ház, udvarral, templom és zárda	-	1537	-	-
3072	Kert	-	206	-	70
3073	Kert	-	138	-	47
3074	Kert	2	1165	15	-
3075	Szántó a Nagy Komlós dűlőben	3	91	3	67
3076	Temető	-	685	-	-
3079	Erdő	5	932	13	40

2. táblázat: A besnyői kapucinusok tulajdonát képező területek az 1930-as években
(forrás: Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala betétlapok)

A Magyar Kapucinus Delegáció tulajdonát képező ingatlanok 2014-ben			
Helyrajzi szám	Megnevezés	Terület (ha, m2)	Kataszteri tiszta jövedelem
4060	beépítetlen terület	3748	0.00
4061/1	lakóház, udvar, egyéb épület	960	0.00
4061/2	beépítetlen terület	1307	0.00
3569/2	áruház	318	0.00
4071	sportpálya, épület	3, 1011	0.00
4072	2 egyéb épület	1357	0.00
4073	templom, gazdasági épület /3db./	3942	0.00
4074	közpark	2,0390	0.00
4080	beépítetlen terület	256	0.00
6945	temető	1,1571	0.00

3. táblázat: A Magyar Kapucinus Delegáció tulajdonát képező ingatlanok 2014-ben
(forrás: Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala tulajdoni lapok)

A tulajdoni viszonyokra vonatkozó birtokívek és tulajdoni lapok másolatai a 3. 4. 5. számú mellékletekben olvashatók, illetve a térképi ábrázolása a 15. 16. 17. számú mellékletekben láthatók.

4. A MÁRIAESNYŐI BAZILIKA TURISZTIKAI KÍNÁLATÁNAK MŰKÖDTETÉSE ÉS FEJLESZTÉSE

Az 1969-ben kiadott *Peregrinans in terra* az egyház első dokumentuma az idegenforgalommal kapcsolatosan, melyben felhívta a figyelmet a turizmus nyújtotta lehetőségekre az emberi és társadalmi haladás tekintetében.

Napjainkban a turizmus a gazdaságot is jelentősen befolyásoló tényezővé nőtte ki magát. Sok egyházi közösség számára vált a turizmus jelensége az evangelizáció és az együttlét új formájává. A Turizmus Világszövetsége (WTO) deklarálta 1980 óta a Turizmus Világnapjává minden év szeptember 27-ét, 1999-ben pedig elfogadta a világturizmus etikai Kódexét. Az Egyház is csatlakozott ennek a napnak a megünnepléséhez, valamint osztja az etikai Kódex alapelveit is. A vallási turizmus egyike a turizmus legjelentősebb megjelenési formáinak, a szenthelyek felkeresése, mint vallástörténeti jelenség nagyon ősi motívum.

A vallási, szakrális műemlékek meglátogatása, a vallási rendezvényeken való részvétel, zarándoklatok, lelkigyakorlatok mind a vallási turizmus részét képezik. A látogatók nagyon sokszor igénybe veszik az egyházi intézmények szálláshely szolgáltatásait. A látogatók fogadása többlet munkával jár, ami a belépődíjak kérésével ellensúlyozható. Máriabesnyő turisztikai lehetőségeit növeli a település gyönyörű fekvésű erdős vidéke. A közelben lévő Gödöllői Királyi Kastély és a Lázár Lovaspark együttműködik Máriabesnyővel, kiadványaiban és honlapjaikon is megtalálható a kegyhely. Képviselték magukat az Utazás kiállításon, több utazási irodának is bemutatták programcsomagjukat. A Bazilika saját honlappal rendelkezik, melyen többek között a látnivalók, a história, az aktuális hírek, a közösségek és még sok információ található a vallásos és nem vallásos látogatók számára.

Az első látványosság a templomhoz vezető út elején álló faragott székelykapu. Az út mentén és a domboldalon a keresztút kőfaragványai állnak üvegezett, ráccsal védett építményekben. Az árnyas fák alatt láthatjuk az Istenember szenvedésének 14 gyönyörű szabadtéri stációját. A templom udvarán található a ritkaságnak számító kapucinus kereszt, melyet a megfeszítés eszközei vesznek körül. További látnivalók a Szent Konrád kút, a Mária kút és a „Meg nem születettek” emlékműve. A kegytemplom mellett

gyalogút vezet a temetőhöz, ahol gróf Teleki Pál sírját találhatjuk, aki 1920-21, valamint 1939-41 között miniszterelnök, 1922-től pedig Magyarország főcserkészi tisztségét töltötte be. Ő volt a gödöllői Cserkész Világtalálkozó (1933) legfőbb szervezője és táborparancsnoka. Az altemplomban található a Grassalkovich család szarkofágja, valamint egy több mint húsz darabból álló miseruha kiállítás, melyek közül egyet Mária Terézia, és egyet Klobusiczky Terézia adományozott a rendnek. A turisztikai kínálatot bővíti a felújított Grassalkovich-filagória, melyet a templom mellett tekinthetnek meg a látogatók. A turizmus fejlődését segíti az Európai Unió támogatással megépülő Mária Út, melynek egyik állomása Máriabesnyő.

4.1. A Grassalkovich-filagória

5. kép: Grassalkovich-filagória (forrás: http://www.godollo.hu/_site/doc/text2e0051/norveg_kiadvany.pdf)

A filagória felújítása a Magyarországon meghirdetett EGT és Norvég Finanszírozási Mechanizmusok program pályázatási rendszerébe benyújtott „Várostörténeti és kulturális szempontból jelentős helyszínek rehabilitációja, többcélú hasznosítása.” elnevezésű projekt keretében valósult meg. A pályázat 4 projektelemet tartalmazott: a Királyi váró helyreállítását, az Alsó park rekonstrukcióját, az Erzsébet-park és a Kálvária rekonstrukcióját, és a Grassalkovich-filagória felújítását. A pályázatot összefogás eredményeként adta be Gödöllő Város Önkormányzata, partnerei között szerepelt a Magyar Katolikus Egyház, a Kapucinusok Magyarországi Központja és a Gödöllői

Értékvédő Közhasznú Egyesület is. A pályázaton keresztül 1.701.238 euró összegű támogatást nyertek. A támogatás mellett a rendelkezésre álló önerővel kiegészítve valósultak meg a helyreállítások.

A Grassalkovich-filagória eredetileg az Antalhegyen állt, kb. 250-300 éves. A pihenőt 1930-ban a kapucinusok találták meg romos állapotban, melyet renoválás után a kapucinus kertben állítottak fel. A II. világháborút követően a szerzetesrend feloszlatása után feledésbe merült. Az 50-es években a Török Ignác Gimnázium tanulói számára sportpályát alakítottak ki a kolostor kertjében, ahol a filagória a diákok egyik kedvelt helyének számított. A Gödöllői Közhasznú Egyesület kezdeményezésére indult meg a felújítása, ezzel mentették meg a teljes pusztulástól. A 98.420 euró összköltségű renoválási munkálatokból 83.657 eurót fedezett a pályázati úton elnyert támogatás. A felújított filagóriát a bazilika mellett helyezték el, környezetét dísznövényekkel, virágágyásokkal és padokkal tették még hangulatosabbá. Meghitt légkörével szolgálja a hívek, a zarándokok és a turisták kényelmét, nyugalmaát.

4.2. Mária múzeum

Magyarország katolikus megnevezéssel „Mária országa”. Szent István király aktusa, mellyel Szűz Mária oltalmába ajánlotta az országot, egy olyan máig élő és ható eszme, mely a magyarság bensőséges Szűz Mária tiszteletéről árulkodik. Magyarországon a Mária-kultusz bemutatására Kátay Géza római katolikus plébános 1981-ben Petőfiszálláson hozott létre egy gyűjteményt, mely a hazai Mária tisztelet tárgyi és néprajzi emlékeit mutatta be. Mivel 1992-ben a plébánost a váci megyés püspök Gödöllőre helyezte, gyűjteménye Máriabesnyőre került. Itt Nagy László Tamás kapucinus atya, rendfőnök tovább gyarapította és gondozta. A Mária Múzeumot a kolostor udvarának hátsó részében alakították ki. Tamás atya halála után a gyűjtemény visszakerült Petőfiszállásra. 2007-ben a Máriabesnyői Katolikus Plébánia felkérésére a Magyar Kapucinus delegáció támogatásával a Gödöllői Városi Múzeum kezdte el az új kiállítás megtervezését és kialakítását. 2008 augusztusában Nagyboldogasszony napján a lourdes-i jelenés (1858) százötvenedik évfordulóján nyílt meg az állandó kiállítás Máriabesnyőn.

4.3. Mária út

A mintát az El Camino, vagyis a Szent Jakab út adta, amely Santiago de Compostelába vezet, ahol Szent Jakab sírja található. A Szentföld és Róma után a legfontosabb zarándoklat az El Camino, melynek története a középkorig nyúlik vissza. A 2000-es évektől kezdve a zarándokok száma 50.000 felett van, a 2010-es évben már elérte a 270 ezret. Az út során a zarándokok megszállnak, fogyasztanak, beszerzik az úthoz szükséges eszközöket, és sokan visszatérnek, ha egyszer már jártak itt.

6-7. kép: A Mária út jelzései (forrás: saját fotó)

A Mária Út egy kialakítás alatt álló, Közép-Európán átívelő zarándok- és turistaút-hálózat, melynek kelet-nyugati tengelye az ausztriai Mariazelltől az erdélyi Csíksomlyóig vezet, hosszúságát 1400 km-re tervezik, gyalogosan közel 60 nap alatt bejárható. A Mária Út népeket és kultúrákat összekötő kapocsként kiemelt szerepet tölt be Európában. A Mária-út kialakítása érdekében Magyarországon létrejött a Mária Út -Via Mariae- Közhasznú Egyesület, melynek célja Közép Európa Szűz Mária kegyhelyeit összekötő zarándok és turista út létrehozása. Az egyesülethez további szervezetek csatlakoztak, így nemzetközi összefogás eredményeként valósulhat meg a terv. A Mária Út Egyesület 2012-ben 50 millió forint vissza nem térítendő uniós támogatást nyert „A családi közösségi kezdeményezések és programok megerősítése” című pályázati felhíváson az Új Széchenyi Terv keretében. Ausztriában pedig az Ausztria-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 nyújtott uniós támogatást a „Zarándoklás és

búcsújárás Közép-Európában - Zarándokutak közép-európai hálózatának kiépítése az osztrák-magyar határtérségben” elnevezésű projekthez.

Az út megépítését az egyház is nagymértékben támogatja, ennek következtében egy olyan civil, egyházi és politikai összefogás alakult, amely a mai világban unikum jellegűnek tekinthető. A teljes út megépítéséhez további Európai Unió támogatásokra számítanak. A folyamatosan épülő út 1300 kilométeres szakaszát 2012 augusztusában adták át Kőszegen. Az alap útvonal Mariaszell felől érinti többek között Kőszeget, Celldömölköt, Bakonybél, Csatkát, Bodajkot, Vértessomlót, majd kettéválik Pélifyszentkereszt - Esztergom - Márianosztra - Mátraverebély-Szentkút ill. Budapest - Máriabesnyő - Gyöngyös felé, majd Egerszalók - Eger - Miskolc - Sajópálfala - Tokaj - Máriapócs irányába vezet tovább. A tervek szerint az útvonalat később egy észak-déli tengely, valamint további társult útvonalak egészítik majd ki. Sajátsága még a Mária Útnak, hogy a teljes hálózat százánál is több Mária kegyhelyet igyekszik összekötni. Az egyes szakaszok, melyek kegyhelytől kegyhelyig tartanak, külön zarándokutakként is értelmezhetők, így a félnapos kellemes kikapcsolódástól a többhetes, embert próbáló vándorlásig, mindenki maga választhatja meg a teljesíteni kívánt útvonalat. Az út vagy annak kisebb szakaszai gyalogosan, vagy kerékpárral, csoportosan és egyénileg is bejárhatóak lesznek. Az utat útjelzések és táblák jelölik, ajánlott szálláshelyek várják a vándorokat és térképes zarándokkalauz készül. A zarándokok az útvonal bejárása során, az állomásokon pecsétet és egyedi azonosítású gyöngyszemet kapnak, ezekből aztán a saját rózsafüzérüket fűzhetik fel az egész út végigjárása folytán. A gyaloglás közben megélt közösségi érzés, a természet közelsége, a megszokottból való kiszakadás élménye, a fizikai teljesítményből fakadó kellemes fáradtság új nézőpontba helyezik a világot. Az ember egyszerre megismeri az őt körülvevő világot és saját magát, felismerései révén megváltozik, átalakul a szemlélete is. Európa-szerte jelenség a zarándokturizmus dinamikus fejlődése, ennek jelentőségét méltatta az Osztrák Püspöki Konferencia képviselőjében Alois Schwarz püspök, aki szerint ez új távlatokat nyit a turizmusban, a mozgás mellett megnyitja a belső utakat is. Ezek a zarándokutak ma már akadály nélkül átszelik a határokat. A turizmuson belül egyre növekszik ennek a szegmensnek a szerepe, hiszen ma már a zarándoklat nem csak az idősebbek körében népszerű, egyre több a fiatal is a zarándokok között, egyes adatok szerint egynegyedük harminc év alatti. A

zarándokutakba bekapcsolódó kistelepülések számára fellendülést hozhatnak a zarándokok²¹.

Ma már pontos térképek, információs füzetek és honlap segíti a zarándokok eligazodását, sőt a felhasználók számára interaktív zarándoktérkép áll rendelkezésre. A térképen ki lehet választani a zarándokútvonalat, megjelenítésre kerülnek a látnivalók és az ajánlott szállások adatai. Az útvonal napi szakaszonként letölthető GPS-re.

Máriabesnyő több útvonalban is szerepel pl:

1út_1-13a. jelölésű

Útvonala: Rákosszentmihály - Csömör – Kistarcsa – Kerepes – Gödöllő – Máriabesnyő

M05 Összekötő Út megnevezésű kiemelt út

Útvonal: Mariazell – Marianka – Márianosztra – Máriabesnyő – Marosvásárhely – Zetelaka - Csíksomlyó

Tervezett hossza 1450 km, jelenleg még kiépítés alatt áll.

M80 Kiengesztelő Útja

Útvonal: Lőcse – Mátraverebély – Máriabesnyő – Pálósszentkút - Szeged

Tervezett hossza: 600 km, ami nagyrészt még építés alatt áll

4.4. Mater Salvatoris Lelkigyakorlatos ház és Konferencia központ

A máriabesnyői kegytemplom mellett 1933-ban épült fel a salvator nővérek zárdája. Az Isteni Üdvözítő nővérek egy női szerzetesrend, amelynek hivatása a tanító-nevelő, szociális munka. A házat az ötvenes években államosították, 1993-ban kapta vissza a szerzetesrend, és még abban az évben megkezdte működését a Lelkigyakorlatos Ház. A 170 szállóvendég befogadására alkalmas épület békét sugárzó, hatalmas parkban áll, zarándokokat- és turistákat egyaránt fogad, szállást és étkezést is kínál. Az ifjúsági csoportokat kedvezményes lehetőségek várják. A légkondicionált, internet-csatlakozást is nyújtó termek egyházi- és világi rendezvények, konferenciák, szakmai képzések szervezésére kiválóan alkalmasak. A lelkigyakorlatok az egész évet felölelik, lelkigyakorlatokat szerveznek különféle társadalmi rétegek számára, így az egyedülálló

²¹ <http://nepszava.hu/cikk/537393-a-maria-ut-osszekot>

nőknek, a fiataloknak, vállalkozóknak, a jogászoknak, a polgármestereknek, a pedagógusoknak stb. Az egyházi rendezvényekhez házi kápolna is rendelkezésre áll. Legfőbb szociális tevékenységei: családsegítés, nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, gyerekek egészséges életmódra nevelése, lelki segítségnyújtás minden korosztály számára. Egyedülálló lehetőséget nyújt a testi, lelki szellemi feltöltődéshez.

4.5. Borospince

Megszületésének ötlete Gáspár István atyához köthető, aki még kezdő káplánként elhatározta, hogyha majd rajta fog múlni a misebor kiválasztása, ő csak a legjobb borokkal lesz hajlandó misézni. A kegytemplom 250 fős pincéjében megköstölhetők és megvásárolhatók a nem hétköznapi borok, amik a Tokaj-Hegyalja történelmi borvidékről származnak.

A Bazilika minden év nyári hónapjaiban orgonahangversenynek ad otthont, kulturális programot kínálva ezzel a komolyzene kedvelőinek, ezért az idei évben a Váci Egyházmegye a hívek összefogásának és adományainak eredményekét az orgona felújítását tűzte ki célul.

Véleményem szerint a jövőben fejlesztési lehetőségként kínálkozik a turisztikai vonzerő növelésére a Bazilika környezetének megújítása, dísznövényekkel történő szebbé tétele, továbbá a hely szellemével összhangban álló hangulatos, kerthelységgel kialakított kávézók és ajándékboltok kialakítása.

5. ÖSSZEGZÉS

Örülök, hogy dolgozatom témájaként a műemlékvédelmet választottam, mert feldolgozása során nagyon sok érdekes és hasznos információval gazdagodtam. Megismerkedtem a kulturális örökség elemeivel és megtanultam, hogy a műemlékek nem csak a külső megjelenésük alapján kerülnek védelem alá, hanem fontos szempont az általuk hordozott történeti, művészeti és tudományos érték, az egyediség és tipikusság, valamint a kor, amelyet képviselnek. Tanulmányoztam az e területre vonatkozó jogi szabályozás és intézményi rendszer változásait, melyek a 2010-es évtől jelentősen átalakultak. Véleményem szerint ez az új szabályozás még elég bonyolult és időnként nehezen áttekinthető, a különböző intézmények feladataiban helyenként átfedések találhatók. Az ágazat irányítása felett két minisztert is osztozik, és ugyan a belügyminiszter feladatai közé tartoznak a régészeti örökség és a műemlékek védelmével összefüggő feladatok, mégis a kulturális örökség védetté nyilvánított elemeire az állam elővásárlási jogát gyakorló Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központot az emberi erőforrások miniszterének irányítása alatt találjuk. Harmadik miniszterként a közigazgatási és igazságügyi miniszter is megjelenik, mivel az ő feladatkörébe tartozik a kormányhivatalok irányítása.

Az utóbbi időszak gyors jogszabályi változásait szinte lehetetlen követni, néhány esetben az éppen hatályos jogszabály még „élőként” utal egy a másik jogszabályban már hatályon kívül helyezett rendelkezésre. Példa erre a Forster Gyula Központról szóló 310/2012. (XI. 6.) Korm. rendelet (2014. 03. 14-én hatályos állapota), mely a 10/A. § b) pontjában meghatározza, hogy a Központ a Kötv. 87. §-ában meghatározott kisajátítást kérő szerv. A Kötv. 87. §-át azonban hatályon kívül helyezte a 2013. évi CCXVII. törvény 28. § h). és hatálytalan: 2014. I. 12-től.

Azt tapasztaltam, hogy a kulturális örökségi elemek védelmével foglalkozó jogi szabályozás és szervezetrendszer vertikálisan és horizontálisan is túlzottan szerteágazó, talán ezen érdemes lenne egyszerűsíteni a könnyebb átláthatóság és feladatellátás érdekében.

A műemléki értékekkel kapcsolatos nyilvántartási rendszer viszont kibővült, korszerű térképi adatokat és fotókat is tartalmaz ezzel is segítve a védett elemek alaposabb beazonosíthatóságát.

Kulturális örökségünk védelme, a műemlékek megóvása és fenntartása jelentős anyagi háttérrel igényel, melyre önmagában az állami támogatás nem elegendő. Lehetséges megoldásként szolgálnak az uniós pályázatokon elnyerhető támogatások, melyek száma az utóbbi időben egyre gyarapszik, mutatva ezzel a műemlékek iránti érdeklődés és felelősség erősödését. A műemlékek olyan értékek, amelyek egyszeriek, pótolhatatlanok és nem megújuló, ezért a megóvásukhoz és hasznosításukhoz nagy szükség van a közösség összefogására is. Úgy gondolom, hogy a mai világban már nem csak az épületeket kell megóvni és felújítani, hanem a gondolatiságot is új értékekre, új alapra kell helyezni.

A Máriabesnyői Bazilika a jelen világban is be tudja tölteni szerepét melyért egykor létesítették, a régi értékeket a mai, modern igényeknek megfelelően tudja nyújtani a közösség számára.

IRODALOMJEGYZÉK

Barna Gábor: Búcsújáró és Kegyhelyek Magyarországon (Medicina Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1990.)

Bardoly István-Harris Andrea szerk.: A mai magyar műemlékvédelem korszakai (Országos Műemlékvédelmi Hivatal, Budapest, 1996.)

Dercsényi Dezső: Mai magyar műemlékvédelem (Magvető Kiadó, Budapest, 1980.)

Dr. Császár László szerk.: A műemlékvédelem Magyarországon (Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1983.)

Dr. Karácsonyi János: Szt. Ferencz rendjének története Magyarországon 1711-ig (Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1922.)

Fekete Ilona: Műemlékvédelem és örökség Magyarországon: intézménytörténet, perspektívák, vélemények

<http://epa.oszk.hu/01200/01273/00024/pdf/20050902150003.pdf>

Fenyő György, Hidvéginé Erdélyi Erika, Papp Iván: Magyar ingatlan-nyilvántartási jog (Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar, Általános Jogi Tanszék Székesfehérvár, 2007.)

Gödöllői Szolgálat Lokálpatrióta hetilap (XVII. évf. 29. szám 2008. augusztus 14., 1-6 oldal)

http://www.godollo.hu/_site/doc/text2e0051/norveg_kiadvany.pdf

H. Simon Katalin: Sala Terrana Múzeum és Kincstár (Martinus Kiadó Szombathely, 2000)

[http://www.martinuskiado.hu/misc/products/189-szombathelyi-egyhazmegye-kincsei - sala-terrena-muzeum-es-kincstar.pdf](http://www.martinuskiado.hu/misc/products/189-szombathelyi-egyhazmegye-kincsei-sala-terrena-muzeum-es-kincstar.pdf)

Lábadai Károly: I. Grassalkovich Antal a templomépítő (Gödöllői Múzeumi Füzetek 5. Gödöllő, 2003.)

Lenkovics Barnabás: Magyar polgári jog – Dologi jog (Eötvös József Kiadó Budapest, 2006.)

<http://mariabesnyo.vaciegyszegyhazmegye.hu/portal/index.php>

<http://mariaut.hu/>

http://www.nekb.gov.hu/jogi_hatter

<http://nepszava.hu/cikk/537393-a-maria-ut-osszekot>

http://oroksefigyelo.blog.hu/2013/10/22/muemlekek_ideiglenes_bizottsaga

http://oroksefigyelo.blog.hu/2013/07/03/a_magyar_muemlekvedelem_hoskorszakarol

Önkormányzati hírek: Felavatták a megújult Grassalkovich-filagóriát

http://www.godollo.hu/turizmus/seta/latnivalok/?catalog3_id=190

Péterfi Csaba szerk.: Gödöllő - Képes történeti könyv (Gödöllő Város Önkormányzata, Gödöllő, 2013.)

Román András: 487 bekezdés és 617 kép a műemlékvédelemről (TERC Kft. Budapest, 2004.)

Varga Kálmán: Nagyboldogasszony Bazilika Máriabesnyő (1759-2000) (Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség és a Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány)

Varga Mária: A vallási turizmus jelenléte ma Magyarországon

http://epa.oszk.hu/00900/00939/00134/keresztenyszoz_EPA00939_2011_12_3.html

Völgyesi Levente: A magyarországi építési jog és az épített örökség védelmének hatvan éve (1937-1997) (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog és Államtudományi Kar Iustum Aequum Salutare jogtudományi folyóirat V.2009/3. 109-136p)

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK

1868. évi V. törvénycikk a gödöllői uradalomnak megvételéről és a koronajavak állományába sorozásáról

1881. évi XXXIX. törvénycikk a műemlékek fenntartásáról

1949. évi 13. törvényerejű rendelet a múzeumokról és műemlékekről

1950. évi 34. törvényerejű rendelet a szerzetesrendek működési engedélyéről

1964. évi III. törvény az építésügyről

38/1965. ÉM utasítás

1/1967. (I.31) ÉM rendelet a műemlékvédelemről

1989. évi II. törvény az egyesülési jogról

1991. évi XXXII. törvény a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről

1997. évi LIV. törvény a műemlékvédelemről

1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről

1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról

1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről

2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről

191/2001. (X.18.) Kormányrendelet az örökségvédelmi bírságról

2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános

2007. évi CXXIII. törvény a kisajátításról

2010. évi CXXVI. törvény a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról

212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

2011. évi CXLIX. törvény a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény módosításáról

2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról

2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyonról

2011. évi LXXVII. törvény a világörökségről

315/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet a világörökségi kezelési tervről, a világörökségi komplex hatásvizsgálati dokumentációról és a világörökségi várományos helyszínekről

2012. évi CXCI. törvény a kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos egyes törvények módosításáról

2012. évi XCIII. törvény a járások kialakításáról, valamint egyes ezzel összefüggő törvények módosításáról

2012. évi XCV. törvény a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

393/2012. (XII.20.) Kormányrendelet a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról

A 80/2012. (XII.28.) BM rendelet a régészeti lelőhely és a műemléki érték védetté nyilvánításáról, nyilvántartásáról és a régészeti feltárás részletes szabályairól

310/2012. (XI. 6.) Korm. rendelet a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központról

17/2012. (II.16.) Korm. rendelet az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságáról

2013. évi CCXVII. törvény egyes kulturális tárgyú törvények módosításáról

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

493/2013. (XI.20.) Korm. rendelet a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről

57/2013. (VIII.7.) EMMI rendelet a kulturális javak védetté nyilvánításának részletes szabályairól

52/2013. (VII.15.) EMMI rendelet az Európai Örökség cím elnyerésére pályázó helyszínek nemzeti szintű előzetes kiválasztására vonatkozó eljárási szabályokról

16/2013. (V. 10.) EMMI utasítás a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ Szervezeti és Működési Szabályzatáról

MELLÉKLETEK

- 1. számú melléklet:** A besnyői kapucinusok tulajdonát képező területek megoszlása az 1930-as években (négyyszögölben) (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala betétlapok)
- 2. számú melléklet:** A kapucinusok tulajdonát képező területek változása négyzetméterben (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala betétlapok, tulajdoni lapok)
- 3. számú melléklet:** 555. számú telekkönyvi betét (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala)
- 4. számú melléklet:** 6502. számú telekkönyvi betét (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala)
- 5. számú melléklet:** 4524 számú tulajdoni lap (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala)
- 6. számú melléklet:** Az Országos Műemléki Felügyelőség 12237/1960. számú megkeresése (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala)
- 7. számú melléklet:** A Gödöllői Járásbíróság mint Telekkönyvi Hatóság 6078/1960 számú végzése (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala)
- 8. számú melléklet:** Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal 32182/3/1999. számú megkeresése (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala)
- 9. számú melléklet:** A 35805/1999.03.04 számú határozat (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala)
- 10. számú melléklet:** Műemlék tábla az alsó Templom bejárata mellett (forrás: saját fotó)
- 11. számú melléklet:** Templom belső
- 12. számú melléklet:** Kapucinus kereszt (forrás: saját fotó)

13. számú melléklet: 13a – Rákosszentmihály–Máriabesnyő - Mária-út térkép
(forrás:http://mariaut.hu/mariaut/webimage/2/2/6/7/wimage/13a_Rakosszentmihaly_Mariabesnyo.jpg)

14. számú melléklet: Kapucinus szerzetesek
(forrás <http://www.templom.hu/phpwcms/mariabesnyo/01-arc/Szerzetesek1929.jpg>)

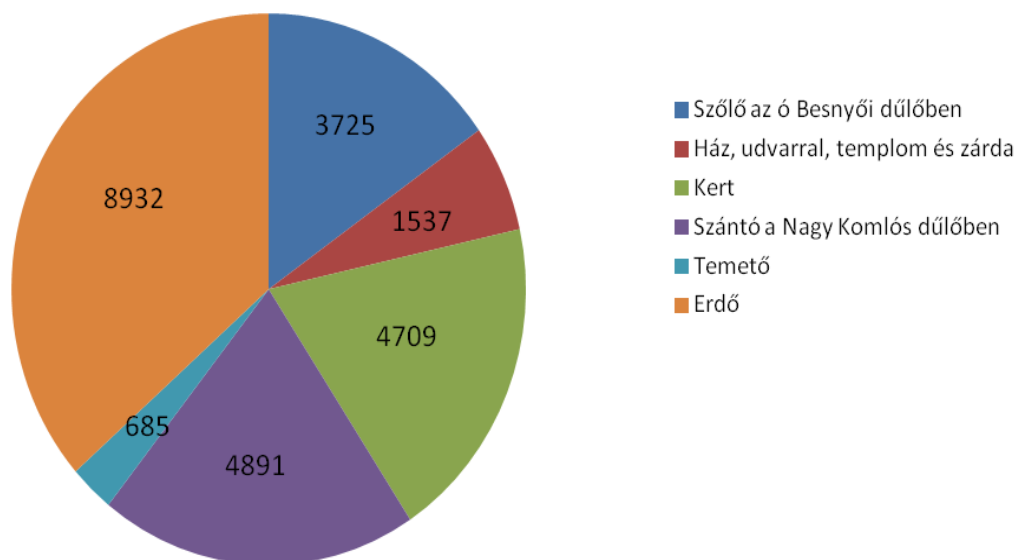
15. számú melléklet: Térkép az 1800-as évek végéről (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala)

16. számú melléklet: Térkép részlet (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala)

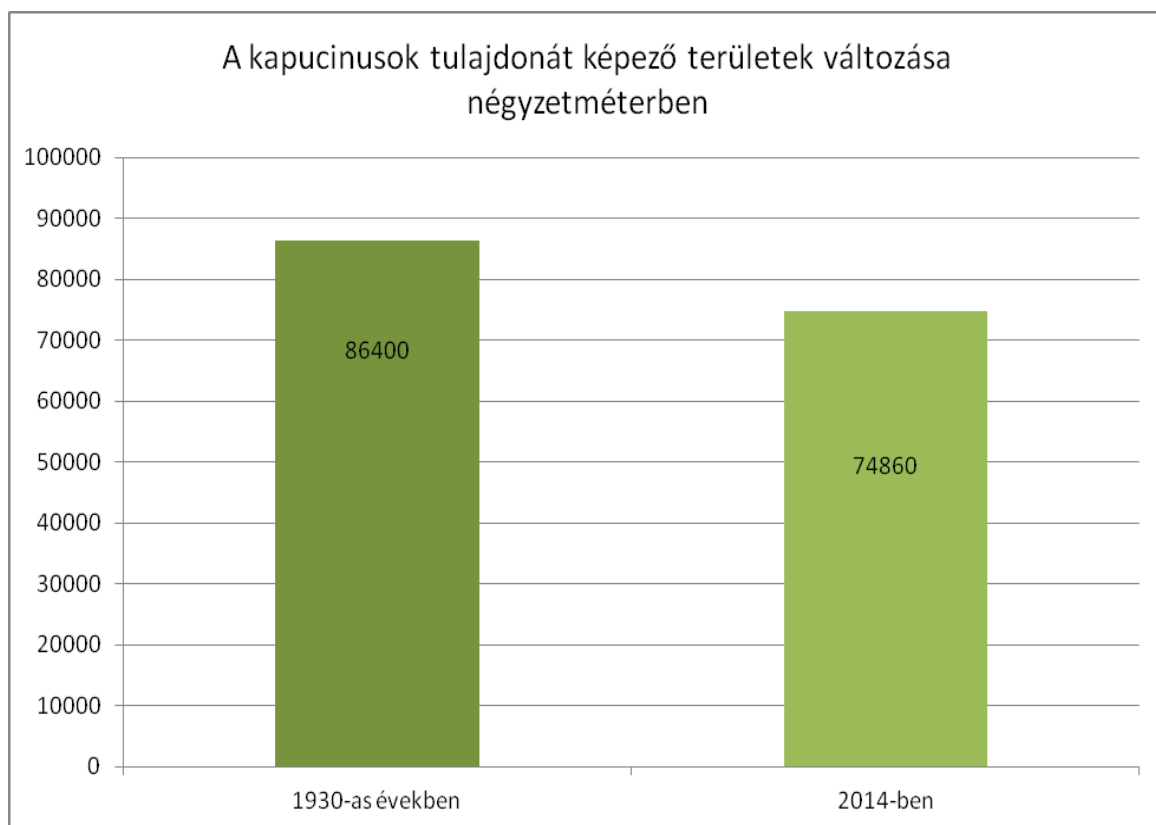
17. számú melléklet: Zárda - Felvételi elő rajz (forrás: PMKH Gödöllői Járási Hivatal Járási Földhivatala)

1. számú melléklet

A besnyői kapucinusok tulajdonát képező területek megoszlása
az 1930-as években (négyzetgölbén)

2. számú melléklet

3. számú melléklet

Tósdölle.

555. sz. 1

A) Birtoklap.

Sor- szám	Hely- rajz szám	I.	Katasteri termétek 1000 ☐ öles holdakban		Adó- katasteri tiszta jövedelem		Jegyzet
			hold	☐ öl	frt	kr.	
		Memesi birtok.					
1.	3070.	Hold az O. Besnyői dűltben	2	525.	33	76.	36
2.	3071.	Ház és a. udvarral Komplex és kávéház	—	1537.	—	—	13 1/2
3.	3072.	Hold ugyanott	—	106.	—	70.	86.
4.	3073.	Hold ugyanott	—	128.	—	47.	
5.	3074.	Hold ugyanott	2	1165.	13	—	} 13 1/2
6.	3075.	Árnyék a Nagy Homlok dűltben	3	91.	3	67.	
7.	3076.	Árnyék ugyanott	—	685.	—	—	} 13 1/2
8.	3079.	Árnyék ugyanott	5	932	13	40	
		Dagand István főbíró					Kármay főbíró

B) Tulajdoni lap.

[illegible]

4. számú melléklet

6502

szám.

Telekkönyvi betét

A) Birtoklap

Gödöllő

Sor-szám	Helyrajzi szám	A birtokrészletek külső ismertető jelei és jogi minősége	Térmetek 1600 □-öles kataszteri holdakban		Jegyzet
			hold	□-öl	
		+			Védettbög B. 2.
B 1 ig	3071 4073	Tompalm és zárt és hál és udr.	—	1537 3857 m ²	1524 tul. lap

VII. csoport
31. rakt. ezám.

Telekkönyvi betét A. B. C. lap.

Allami Nyomda ny., Budapest. 1950. — 667/16601.

6502 szám.

Sor- szám		Jegyzet
	624/1952 Az 555 sz. bekezdést változatlan lelek- könyvi állással áthozott + 1 soroz. tulaj- donság	Korlátozás B.3.
(1)	Besnyői Capucinus Szerzetes eredeti felvétel alapján.	
2	6078/1960 A + 1 soroz. ingatlanra a műemléki védettség az 1949 évi 130. tör. é. az 54/1960 korm. rend- let alapján feljegyeztetve.	6078 1960
3.	Érk. 1966 április 28.-án 2376 sz. a. Az 1966 április 27. én kelt kötelezvény alap- ján az A 1 sorozámu ingatlanon a C 1-2 alatti jelzálogjog biztosítására elidegenítési és ter- helési tilalom áll fenn: Országos Takarékpénztár gödöllői fiókja javára	Törölve 913/1971.

5. számú melléklet

15747

GÖDÖLLŐ
község (város)

BELTERÜLET

TULAJDONI LAP I. RÉSZ

1984 DECEMBER

4524

Tulajdoni lap szám
4073

Mérvérszám
72

Ábrák jelölése	A földrészlet (alrészlet)				A termőhely			Utolsó a változásra
	mővelési ág, mővelés alól kivett terület megnevezése	területe		területe	érték- száma			
		hektár	m ²				hektár	
1	TEMLON 3 egyéb ön		3857 3950					EDTR 1992-06-11 2614-1/92

194. sz. Tulajdoni lap I. rész - Kiskút Nyomda - M 148

GÖDÖLLŐ

TULAJDONI LAP II. RÉSZ

hrsz.: **4073**

4524

Tulajdoni lap szám

Sor. szám	Jogin, hasznosítási cél, örököségi idő	A tulajdonos			Tulajdoni hányad	Utolsó a változás sorszám	Jegyzet (teljesítés, utolsó a II. rész sorozatára stb.)
		vezető, hasznosító termelői szervezet néve, lakóhelye (székhelye)	szül. éve	anya neve			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	eredeti felvétel: 624/1952	Bosnyóti Capucinus-Szerzet			1/1		
2.	eredeti felvétel: 10286/1979 624/1952	Madraikati Egyház (Madraikosnyó, Albánia)			1/1	1/5	1785 77
3.	5. eredeti felvétel: 624/1952. kijelölés: 47.086/96.10.31.	Magyar Kapucinus Rendtartomány 1011 Budapest, Fő u.32.			1/1		84/17

NEM-OPUS 811. sz. - Tulajdoni lap II-III. rész. Révai, Eger 19

.....oldal

6. számú melléklet

ORSZÁGOS MŰEMLÉKI FELÜGYELŐSÉG
Budapest, I. Disz. tér 3-4-5
Országos Műemléki Felügyelőség
Budapest, I. Disz. tér 3-4-5

Budapest,.....1960. december 28
Ikt.szám:...122 37/60....
dr.Barcza/Dné.

Gödöllői Járás
.....járás
mint telekkönyvi hatóság,
....Gödöllő.....

Tárgy: Műemléki védettség telekkönyvi bejegyzése.

A 22509/1958. E.M. és a 120.344/1958. M.M.sz. alatt, továbbá a 14.297/1960. E.M.sz. építésügyi miniszteri és művelődésügyi miniszteri együttes határozattal műemlékké nyilvánított, mellékelt jegyzékben megjelölt ingatlanokra az 1949.évi 13 sz.tvr. 17 § 4 bek., illetve az 54/1960 /XI.27./ Korm.sz.rend. 19 § 1 bek.m.pontja alapján kérjük a műemléki védettség telekkönyvi bejegyzését.

Melléklet.

Dr.Barcza Géza:
jogtanácsos

Hely:	Megnevezés:	Helyrajzi szám:
GÖDÖLLŐI JÁRÁS:		
Gödöllő	Babati puszta. Istálló kastély	2453/2
"	Szabadság tér, v.Grassalkovich kast.	1
"	Szabadság tér, Mária-oszlop	211/2
"	Szabadság tér, Nep.szt.János szobor	156
"	Szabadság tér, v.Hamvai-kuria	886/1
"	Gáncsics u. Kálvária	5212/2
"	Máriabesnyői fk.templom	3071
"	Máriabesnyői v.Kapucinus rendh.	3071
Isaszeg	Rk templom	1
Pécel	Kossuth t. Máv kórház,v.Raday kast.	2
"	Kossuth tér 2. Iskola,v.Korányi kuria	11
Száda	Dózsa gy.u.63. v.Grassalkovich kuria	377

7. számú melléklet

Gödöllői járásbiróság mint telekkönyvi hatóságtól.

6078/1960 tksz.

V E G Z S.

Az Országos Műemléki Felügyelőség 12237/1960 sz. megkeresése és a csatolt jegyzék alapján a telekkönyvi iroda a gödöllői 6391 sz. tkvi. betétben 6209 hrsz. alatt felvett a Magyar Állam nevére álló Gödöllői Állami Gazdaság nevére álló ingatlanra nézve azon körülményt, hogy azon kastély és istálló épült, továbbá az 1 sz. tkvi. betétben 5212/2 hrsz. alatt felvett a Magyar Állam nevére álló ingatlanon Kálvária épült tüntesse fel, és a gödöllői 1 sz. tkvi. betétben 1,886/1 és 5212/2 hrsz. alatt felvett a Magyar Állam nevére álló, a gödöllői 6391 sz. tkvi. betétben 6209 hrsz. alatt felvett a Gödöllői Állami Gazdaság nevére álló, a gödöllői 858 sz. tkvi. betétben 211/2 és 156 hrsz. alatt felvett Gödöllő Nagyközség nevére álló a gödöllői 6502 sz. tkvi. betétben 3071 hrsz. alatt felvett Besnyői Capucinus Szerzet nevére álló, az isaszegi 453 sz. tkvi. betétben 1 hrsz. alatt felvett az Isaszegi Róm. Kath. Egyház nevére álló, a péceli 4289 sz. tkvi. betétben 272 hrsz. alatt felvett a Magyar Állam nevére álló, a péceli 3956 sz. tkvi. betétben 11 hrsz. alatt felvett a Magyar Állam nevére álló és a szadai 970 sz. tkvi. betétben 377 hrsz. alatt felvett a Katolikus Leánykörök Szövetsége nevére álló ingatlanokra az 1949 évi 13 sz. tör. 17 § 4 bek. illetve az 54/1960 /XI.27/ Korm.sz.rend. 19 § 1 bek. m pontja alapján a műemléki védettséget jegyezze fel s végül, hogy a gödöllői 211/2 hrsz. ingatlanon Mária oszlop és a 156 hrsz. ingatlanon Nep.szt.János szobor áll tüntesse fel.
Érdekeltek ezen végzés ellen a kézbesítéstől számított 15 napon belül fellebbezéssel élhetnek.
Gödöllő, 1961 január 2-án.

Kiadandó

1. Országos Műemléki Felügyelőség Bpest. I. ker. Disz tér 4-5.
2. Földnyily. Gödöllő
3. Községi Tanács Gödöllő
4. Községi Tanács Isaszeg.
5. Községi Tanács Pécel.
6. Községi Tanács Szada

Ferenczy Pál s.k. tkvi. előadó

A kiadmány hitelül

kiadó

Foganatosította:

161 JAB-21

Egyeztetve:

961. m. 14. Hely

570

560

8. számú melléklet

ORSZÁGOS MŰEMLEKVÉDELMI HIVATAL
MŰEMLEKFELÜGYELETI IGAZGATÓSÁG

Budapest, I., Táncsics M. u. 1.
Levélcím: 1250. Budapest 1. Pf. 6.
Telefon: 3-569-722
Telefax: 2-129-113

Üi.sz.: 32182/3/1999.

Üi.: Klaniczay Péter/FE

Tárgy: Máriabesnyő,
Kapucinusok tere 1.

(műemléki védettség bejegyzése)

Törzsszám: 7035

Körzeti Földhivatal

Kérjük a Földhivatalt, hogy az alábbiakban felsorolt műemléki védettség alatt álló ingatlan tulajdoni lapjára a védettséget az alábbi adatok alapján szíveskedjék bejegyezni.

<i>ingatlan</i>	<i>hrsz.</i>	<i>műemléki törzsszám</i>	<i>a védettség nyilvánítás száma</i>
Gödöllő	4073	7035	
Kapucinusok tere 1.	4072		

A műemléki védettség bejegyzéséről a tulajdoni lap hiteles másolatának megküldésével kérünk visszajelzést.

A földhivatal gyors intézkedését előre köszönjük.

Budapest, 1999. március 2.

Halmi Nándor
igazgató

9. számú melléklet

HATÁROZAT, TULAJDONI LAP MÁSOLATKÉNT NEM HASZNÁLHATÓ !

Körzeti Földhivatal EGYSZERŰSÍTETT HATÁROZAT 35805/1999.03.04 1. lap
Gödöllő Ady Endre sétány 60. Pf. 88. 1999.09.06. 9:46:0
GÖDÖLLŐ cí: Szektor: 72 Térképszelvény: 31
belterület HRSZ:4073

I. Rész

1. Az ingatlan adatai:

alrészlet adatok		terület		kat. t. jöv.		alosztály adatok	
művelési ág	(kivett megnevezés)	min.o	ha m ²	k.	fill.	terület	kat. t. jöv.
templom		0	0.3950	0.00		ha m ²	k. fill.

2. Műemlék

35805/1999.03.04

II. Rész

2. tulajdoni hányad: 1/1

jogcím: eredeti felvétel
kiigazítás

624/1952
47096/1996.10.31

jogállás: tulajdonos

név: MAGYAR KAPUCINUS RENDTARTOMÁNY

cím: 1011 BUDAPEST Fő utca 32

III. Rész

1. Földmérési jelek elhelyezését

és karbantartását biztosító földhasználati jog.

5923/1981.09.25

5309 magassági pont.

jogosult

név: PEST MEGYEI FÖLDHIVATAL

cím: 1051 BUDAPEST V.KER. Sas utca 19

2. Használat joga

34709/1997.03.11

Földmérési jelek elhelyezését és karbantartását biztosító használat joga (Pest Megyei Földhivatal)

jogosult

név: MAGYAR ÁLLAM

A 35.805/1999. számú műemlék jelleg bejegyzése a Budapesten 1999. március 2-án kelt Országos Műemlékvédelmi Hivatal 32.182/3/1999. számú kérelme alapján történt.

Határozatom ellen a kézhezvételtől számított 30 napon belül a Pest Megyei Földhivatalhoz lehet fellebbezni, amit a Gödöllői Földhivatalnál kell benyújtani

A fellebbezés illetéke 4000.- Ft, azaz négyezer Ft, amit benyújtáskor illetékbélyegben kell leróni.

Palya Tibor

Palya Tiborné
Előadó/Főelőadó

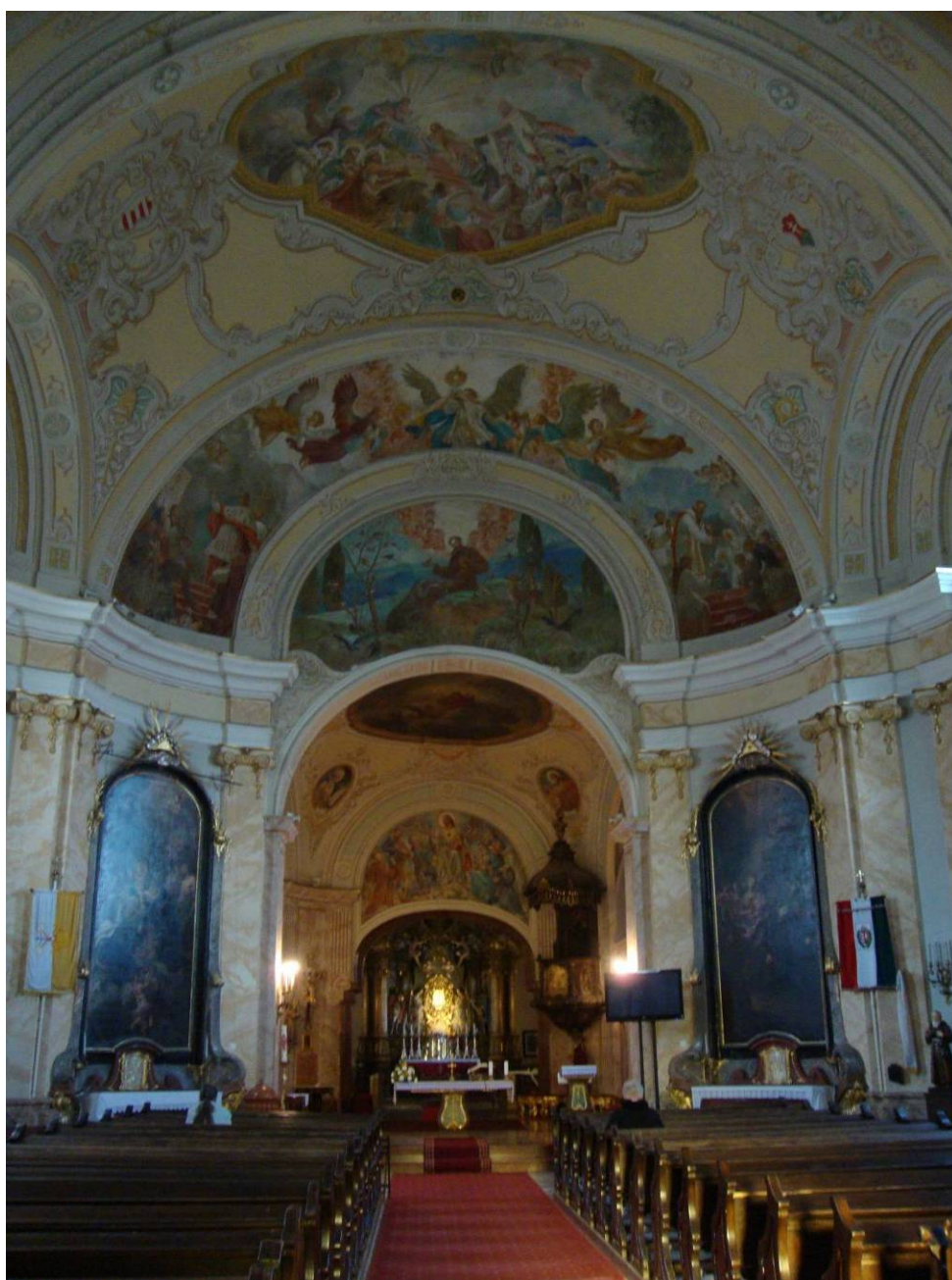
A határozatot kapják:

1. ORSZÁGOS MŰEMLEKVÉDELMI HIVATAL 1250 BUDAPEST 1. Pf. 6.
2. MAGYAR KAPUCINUS RENDTARTOMÁNY 1011 BUDAPEST Fő utca 32
3. Irattár

10. számú melléklet

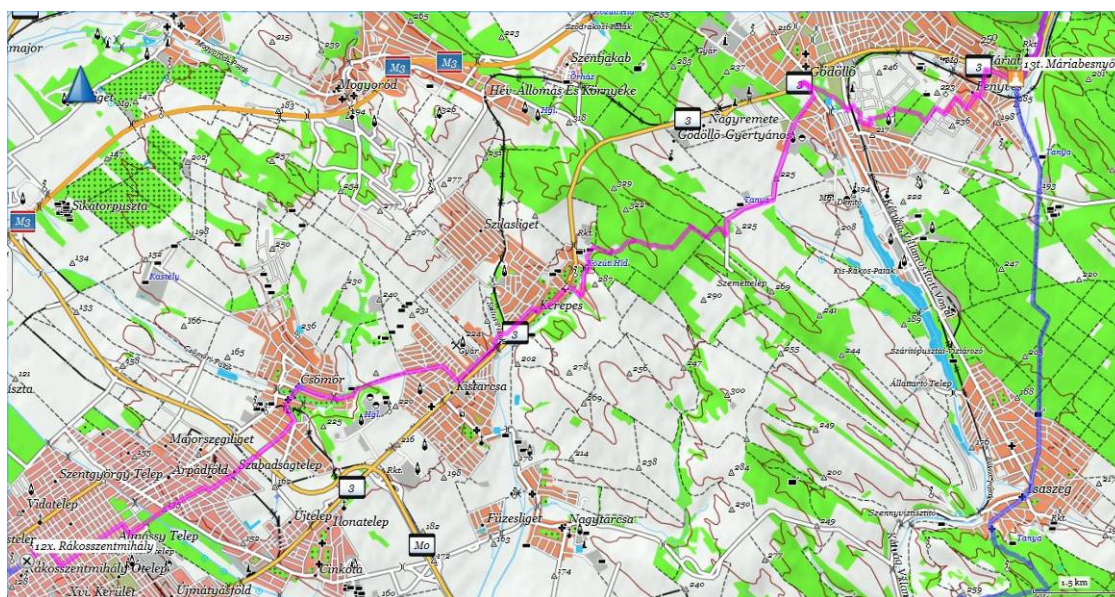
11. számú melléklet

12. számú melléklet

13. számú melléklet

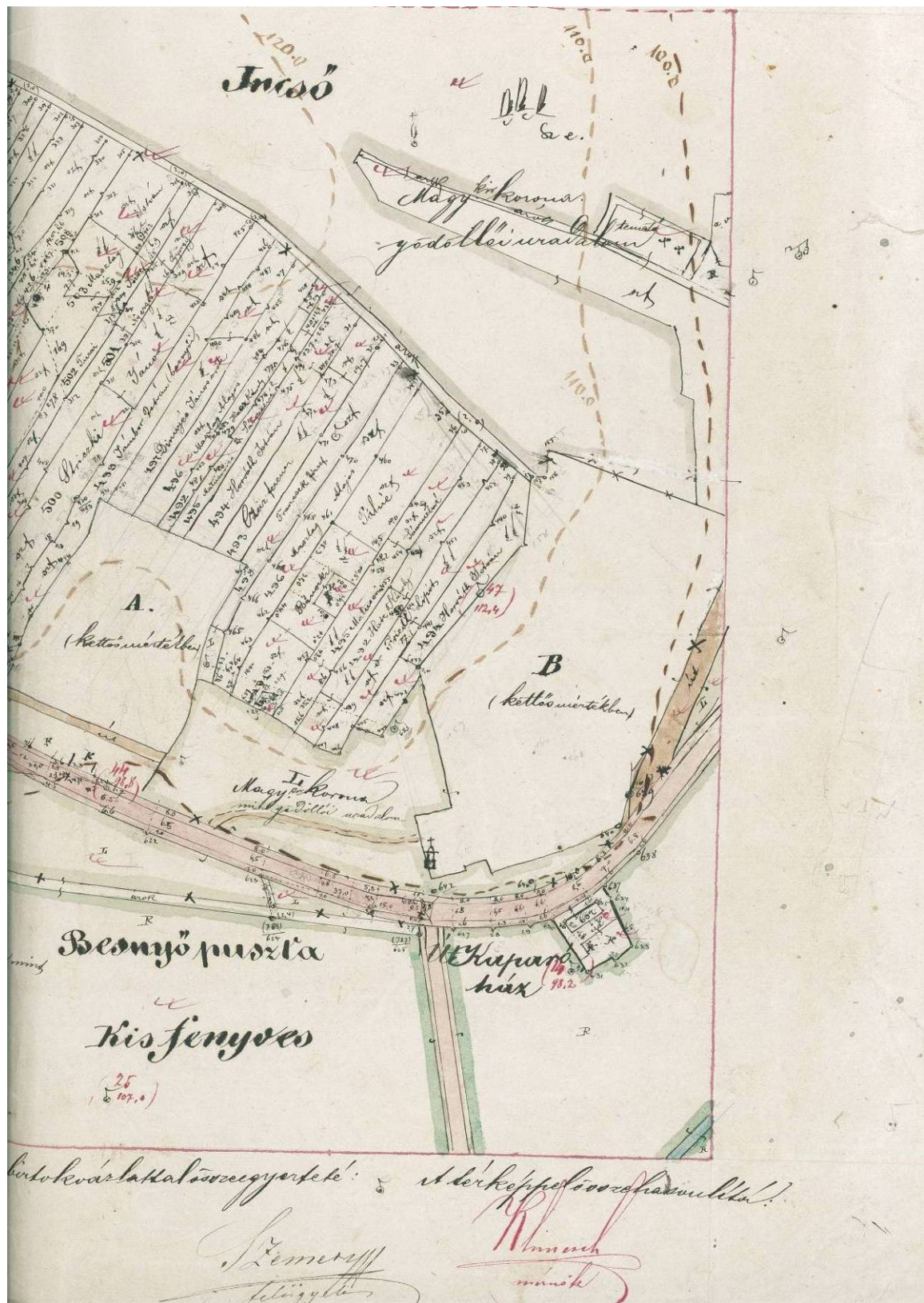
14. számú melléklet

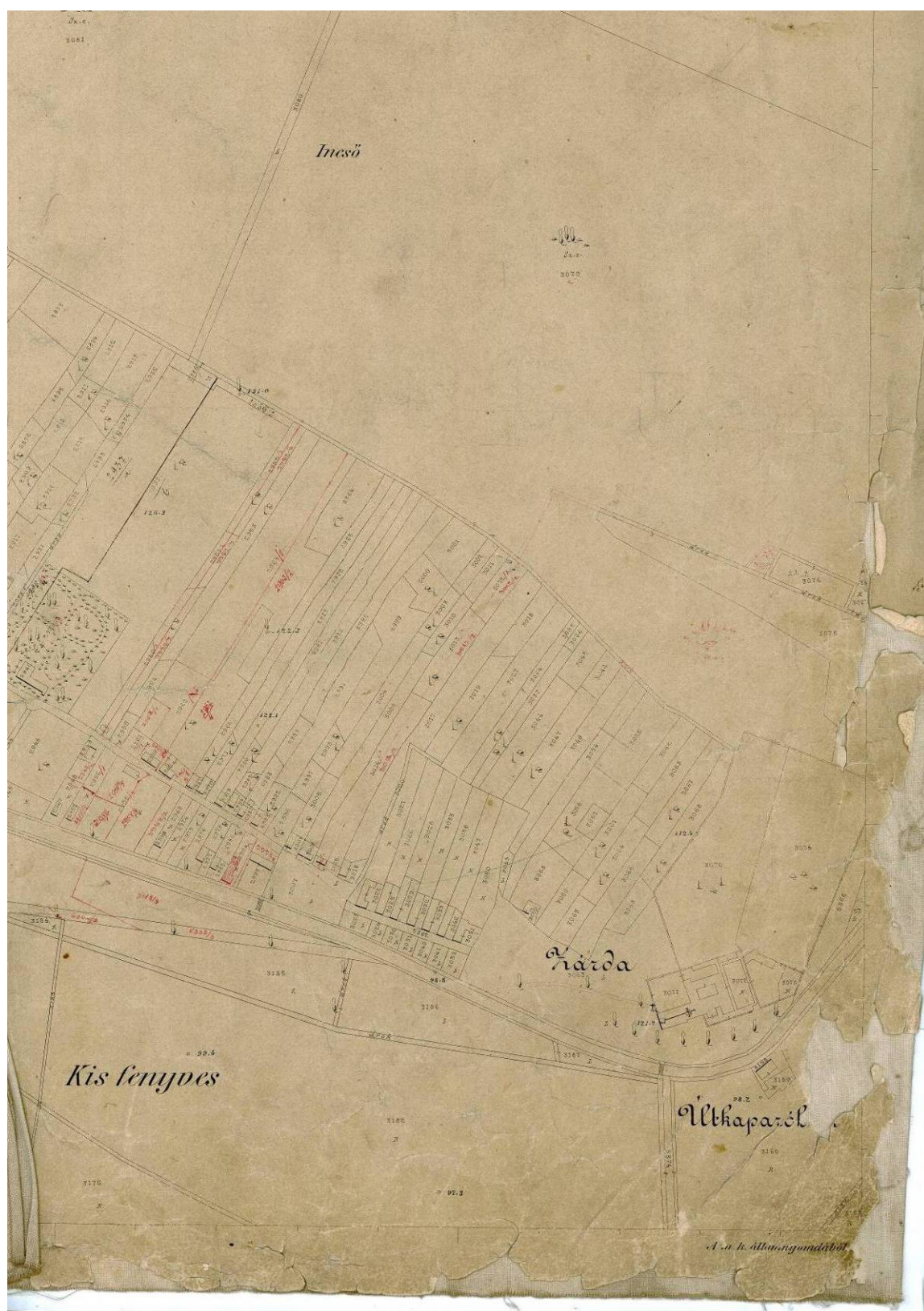
A MÁRIABESNYŐI RENDHÁZ TAGJAI 1929 MÁRCIUS 25-ÉN

Az alsó sorban (balról jobbra): P. Timót, P. Irén, P. Ince, fr. Berard, fr. Angelus, fr. Gábor, fr. Vince, fr. Titusz.
A felső sorban (balról jobbra): fr. Agathangelus, fr. Willibald, fr. Lénárd, fr. Linus, fr. Márton, fr. Márk.

15. számú melléklet

16. számú melléklet

17. számú melléklet

